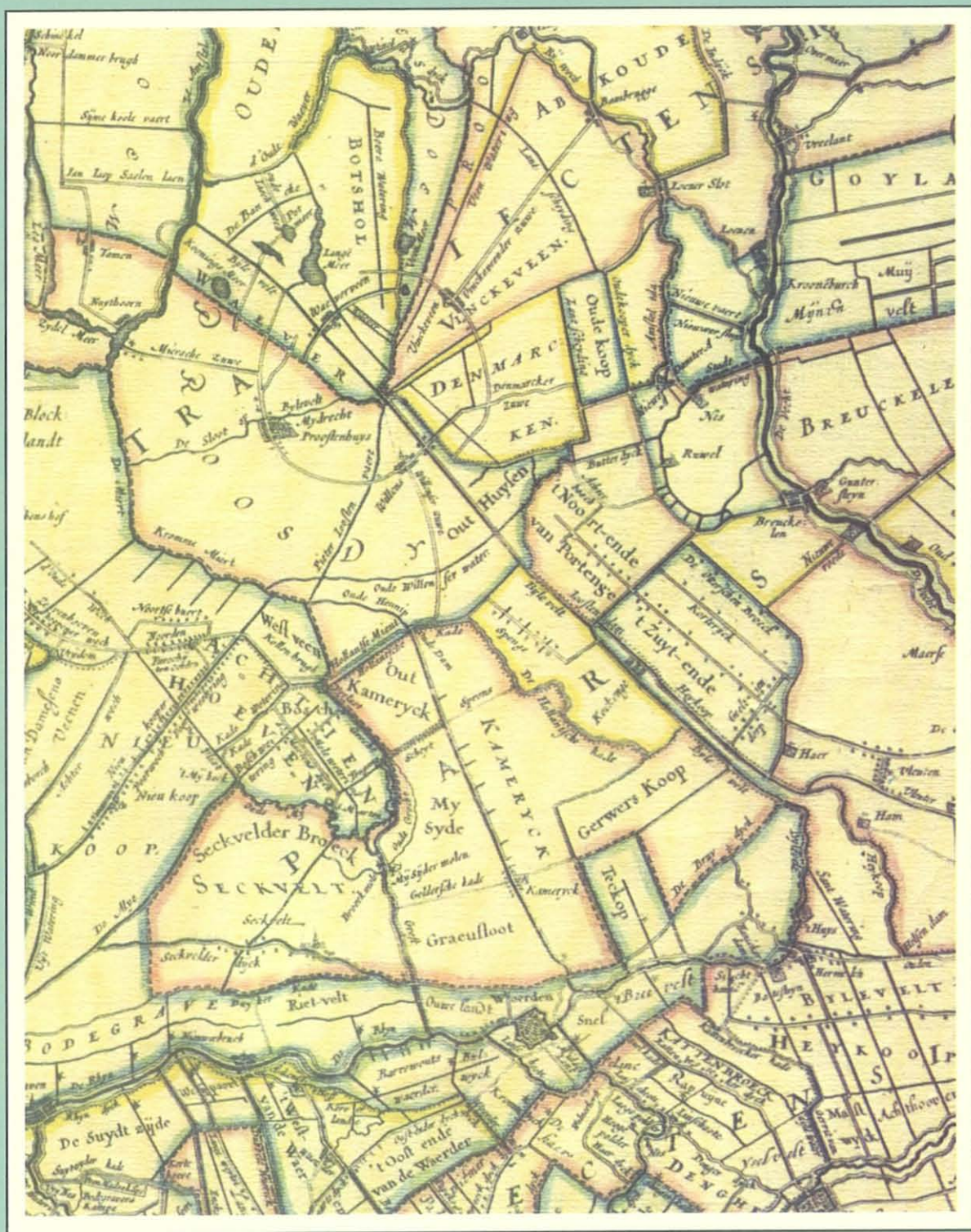

DE PROOSDIJKOERIER

Juni 2004 jaargang 20 nummer 2

Kaart hoogheemraadschap Rijnland en Amstelland 1625

Colofon

'De Proosdijkoerier' is een kwartaaluitgave van de Historische Vereniging 'De Proosdijlanden' geregistreerd onder ISSN 1388-7165

Redactie:

Joop Frankenhuizen (eindredacteur)
Jan Rouwenhorst
Fred de Wit

Redactieadres:

J.A. Frankenhuizen, Trilgras 16,
3648JD Wilnis. Tel: 0297-282938
e-mail: jfrankenhuizen@hetnet.nl

Bestuur:

J. Meulstee, voorzitter
Coninckmeer 5, 3645WG Vinkeveen.
Tel: 0297-264494

H. Strabbe, secretaris
Kievislaan 20, 3645KL Vinkeveen.
Tel: 0297-262560

C. Westerdijk, penningmeester
Molenwiek 98, 3642 BT Mijdrecht.
Tel: 0297-283339

Mw. B. van Tol-Burgers, 2^e
penningmeester en genealogie, Burg.
Padmosweg 38, 3648BG Wilnis.
Tel: 0297-284213

A. Hagen, bibliotheek, documentatie en
internet, Toermalijn 1, 3643AA
Mijdrecht. Tel: 0297-287550

Mr. A. G. van Solinge, cultuur- en
rechtsgeschiedenis en publicaties
Zorggras 15, 3648 HT Wilnis.
Tel: 0297-289126

E. Swaab, public relations
Dorpsstraat 6, 3641EC Mijdrecht.
Tel: 0297-287469

Mw. W. Dijkxhoorn, archeologie,
monumenten, excursies en lezingen
Boidrager 13, 3641 LA Mijdrecht
Tel: 0297-285373

Ledenadministratie

L.M. Remmelenkamp, Rozenobel 27,
3641NJ Mijdrecht
Tel: 0297-286170

Postadres vereniging:

Postbus 65, 3648ZH Wilnis
Bankrekening nummer 3696 18505

Website: www.histver-pl.nl

E-mailadres: info@histver-pl.nl

Lidmaatschap:

Lid worden kan door aanmelding bij de ledenadministratie op bovenstaand adres.

Contributie € 15,00 per jaar

Losse nummers € 4,50

Oplage: ca.950

Opmaak verzorgd door de eindredacteur.
Drukwerk: Drukkerij Avanti Wilnis

Bij de voorplaat

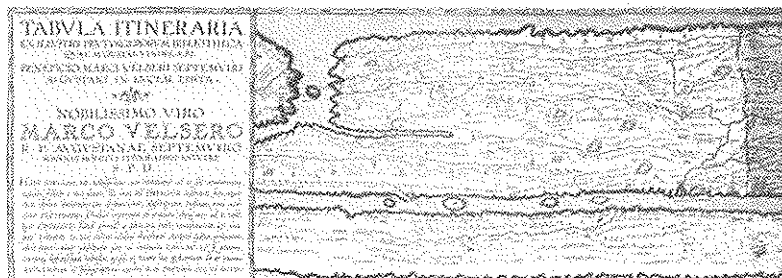
De mens is visueel ingesteld. Een prent, een foto of een kaart kan veel verklaren. Reeds in de oudheid was men ervan overtuigd dat beelden veel konden uitleggen. De Egyptische hiërogliefen zijn een sprekend voorbeeld van het vertellen van feiten in beelden. Er kwam steeds meer behoefte aan het op schrift zetten van landen, zeeën, steden en dorpen e.d. niet in letterschrift maar op kaarten. Men wilde weten waar men was maar ook wat men bezat aan eigendommen. Al heel vroeg in de geschiedenis wilde men overzicht hebben in een plat vlak zodat men in één oogopslag de situatie kon overzien. De oudst bekende kaart is een Babylonisch kleitablet (ca 3800 v.C.) Bekend is ook de zogenaamde Peutinger kaart (ca 400 n.C.) die het Romeinse wegenstelsel aangeeft.

Reeds in de middeleeuwen werden in Europa kaarten vervaardigd o.a. voor de zeevaart. Deze zogenaamde portolanen, die uitsluitend de kustlijnen aangaven, kwamen op als gevolg van het in gebruik nemen van het kompas (ca 1300). Ook in de Nederlanden werd kaartmateriaal vervaardigd. Een sprekend voorbeeld zijn de meer dan 200 plattegronden die Jacob van Deventer (1500 – 1575) voor de Spaanse koning Philips II maakte van Nederlandse steden.

Een grote vlucht nam de cartografie aan het einde van de 16^e en in de 17^e eeuw. Een hoogtepunt werd bereikt onder Willem Janszoon Blaeu (1571 – 1638) en zijn zoon Joan (Johannes) Blaeu (1596 – 1673). De koperen platen waarop de kaarten waren gegraveerd zijn bij een grote brand in 1672 helaas verloren gegaan. Ook veel nog niet verkochte uitgaven van kaartmateriaal gingen hierbij verloren.

Het op de omslag weergegeven kaartfragment is afkomstig van een door Willem Blaeu omstreeks 1625 vervaardigde kaart van de hoogheemraadschappen van Rijnland (Rhenolandiae) en Amstelland (Amstellandiae). Het geeft o.a. aan de loop van de Bijleveld en de Heicop waarop ook een artikel in dit blad betrekking heeft.

Piet Grundmann

Fragment Peutingerkaart uit 1598 en bewaard in Wenen. De kaart zou de oude Romeinse wegen weergeven met links Engeland en rechts het Europese vasteland tot aan Keulen. Deze kaart is onderwerp van veel discussie tussen historici.

Doelstelling:

De vereniging stelt zich tot doel belangstelling te wekken voor de geschiedenis van De Ronde Venen en een stimulerend aandeel te leveren in de ontwikkeling van de regionale en plaatselijke geschiedenis in de ruimste zin

Van de voorzitter

Geniet van de zomer

Beste lezers, belangstellenden, trouwe leden van onze historische vereniging. Een mooie zomer ligt weer voor ons. Genieten van de warmere weersomstandigheden. Genieten ook van wat de omgeving ons biedt. Genieten vooral ook van het terugzien op alles wat we al eerder meegemaakt hebben of wat ons doet herinneren aan vroeger. Al eerder gaven we aan: herinneringen zijn een groot goed. Die moeten we koesteren. Onze Historische Vereniging De Proosdijlanden is er voortdurend op uit om u van uw vele herinneringen te laten genieten.

Jeugd en historie

Onder de titel "Aan de slag met het onderwijs" hebben we vanuit het bestuur een vlugschrift opgesteld om een nieuwe aanzet te geven tot verdere verbreiding van de aandacht voor het verleden juist ook bij onze Rondeveense jeugd. Vooral de middelbare schooljeugd maar waar mogelijk ook de basisschooljeugd willen we handreikingen doen. De kennis over de regionale historie en de collecties van bestaande archieven willen we mede ten goede laten komen aan het onderwijs. Ideeën genoeg, daadwerkelijke uitvoering is echter net als bij heel veel andere zaken afhankelijk van de enthousiaste inzet van enkele geïnteresseerde leden. Het is daarom heel mooi dat vanuit het Veenlandencollege het initiatief genomen is om te zoeken naar opdrachtgevers voor projecten die derde jaars VMBO-leerlingen volgend schooljaar moeten gaan opzetten. Wij zullen onze medewerking hieraan graag geven.

Geschiedenis is in

Op onze televisie verschijnen steeds meer programma's met een populair historische inslag. Programma's die terugblikken op een bepaalde periode of een bepaald jaar. 'Typisch 60', 'I love the seventies' of de '10 meest spraakmakende gebeurtenissen uit ...'. Het zijn zo maar wat titels van historische Tv-series die u over het scherm ziet rollen. Een aardige ontwikkeling, die aangeeft dat de grote belangstelling voor het verleden ook in populaire vorm gegoten kan worden. Misschien is de diepgang niet altijd wat menig rechtgeaard lid van een historische kring als wenselijk acht, de aandacht voor het verleden op zich is zeker niet verkeerd.

Er bestaat een levendige belangstelling voor de geschiedenis van de eigen plaats en leefomgeving en ook in bredere context is de historische belangstelling groot. Er zijn door geleerden allerlei theorieën ontwikkeld om de overstelpende populaire historische interesse te verklaren. Sommigen zoeken het in nostalgie en dan wordt het niet zelden gezien als een naïef verheerlijken van wat ooit geweest is. Anderen spreken van musealisering. Voorwerpen uit het verleden worden los van hun historische context bewaard en vereerd. Weer anderen zien dat de erfgoedopvatting, waar het soms louter gaat om het verwerpen van de moderne samenleving, kan vervallen tot een simpele verkoop van de geschiedenis aan het brede publiek.

Heel veel mensen zijn in ieder geval actief bezig met lokale en regionale geschiedenis. Naast het plezier dat we

daar in beleven geeft het ons het noodzakelijk historische besef, meer kennis van het verleden en een grotere maatschappelijke betrokkenheid.

Werkgroepen

Onze werkgroepen zijn actief aan de slag. De op de ledenvergadering genoemde speerpunten zijn een goede leidraad voor de activiteiten.

We blijven trots op de producenten, cq redactieleden Joop Frankenhuizen, Fred de Wit en Jan Rouwenhorst van ons kwartaalblad "de Proosdijkoerier". Een uitstekend visitekaartje voor de vereniging.

Zo ook onze steeds actuelere website. De laatste nieuwtjes proberen we via Johan Klijn regelmatig aan u door te geven. Klik eens wat regelmatig op de link 'nieuws', dan bent u nog sneller op de hoogte van onze activiteiten en plannen.

De werkgroep archeologie heeft sinds kort een nieuwe bestuursverantwoordelijke. Door zijn bemoeienissen met het boekje "Anders nog iets?", onze uitgave over de verdwenen middenstand, is Bert van Solinge niet langer in staat om het pakketje archeologie naar zijn zin te behartigen. In ons nieuwe bestuurslid Wiesje Dijkxhoorn hebben we echter iemand met dezelfde affiniteit. Wiesje heeft een vliegende start gemaakt. Diverse lezingen en excursies zijn gepland en haar bemoeienissen met onze plaatselijke monumenten zijn hartverwarmend.

Archief en documentatie zijn in uitstekende handen bij Ton Hagen. De publiciteit wordt goed verzorgd door Ed Swaab. Versterkte aandacht voor het aanbrengen van nieuwe leden is actueel. We willen op naar de 1000 leden, een getal dat voor onze omgeving zeker haalbaar is. Dinie van Tol is nauw betrokken bij al diegenen, die aan de slag zijn met hun genealogisch onderzoek. Regelmatig worden vragen over stamboomonderzoek gesteld. Op de maandagavonden kunt u straks ook na de zomer weer terecht om zelf onderzoek te doen. Dinie en Ton willen u daar graag bij helpen. Ook de cursus boekbinden was een groot succes. Een vervolg en mogelijk ook een herhaling zullen in het nieuwe jaar komen.

"Anders nog iets?"

Hierboven las u al de titel van het boekje dat we aan het schrijven zijn over diverse verdwenen middenstanders in De Ronde Venen. Een flinke klus, die in de afgelopen periode danig verstoord is door het wegvallen van de bezielende medewerking hierbij van Gerrit Meulstee. Zijn overlijden werpt een schaduw over de publicatie. Desniettemin doen we ons uiterste best om in het najaar het boekje te produceren.

Inhoudsopgave

- 35 Van de voorzitter
- 36 Geografische namen in de ronde venen
- 40 Hoe oud is Wilnis eigenlijk ?
- 44 Vinkeveen's tuinbouw, een spannend bestaan
- 47 Het Vinkeveense patronaatsgebouw
- 50 Misdaad in Mijdrecht
- 52 Winkels ed. in Waverveen e.o. deel 2
- 57 Krankzinnigheid, een kwestie van definitie
- 59 Een onopvallend gebouwtje
- 61 Een trouwakte uit 1828
- 62 Vanuit het bestuur

Geografische namen in de Ronde Venen

door Piet Grundmann

De Bijleveld

Inleiding

In de Ronde Venen bestaan veel geografische namen waarvan de oorsprong in het verleden ligt. Hierbij moet niet alleen worden gedacht aan straatnamen maar ook aan namen van waterlopen, sluisen, bruggen, boerderijen en dergelijke. Het ligt in de bedoeling om in de komende tijd een aantal van deze benamingen voor zover mogelijk te ontsluiten of te verklaren en daarvan verslag doen in dit blad. Het zal duidelijk zijn dat de herkomst niet altijd kan worden herleid. Dit geldt in het bijzonder voor namen die verwijzen naar een verleden en mondeling zijn doorgegeven.

Veel straatnamen zijn pas na de Tweede Wereldoorlog ontstaan. De straatnaamgeving en de daaraan verbonden huisnummering dateert in de gemeente De Ronde Venen uit 1947. Toen zijn veel in de volksmond reeds bekende namen officieel vastgesteld. Te denken valt aan Herenweg, Achterbos, Dorpsstraat en de Zuwen. De officiële naamgeving betrof echter alleen de straatnamen. De overige namen zijn nog steeds niet officieel vastgesteld. In de nog te verschijnen artikelen zal voorshands niet worden ingegaan op namen die voor zichzelf spreken zoals die van bomen, bloemen, burgemeesters, leden van het Koninklijk huis. Veel meer zal getracht worden juist die namen te behandelen die terugkomen in de plaatselijke historie en dat zijn er velen. Als eerste komt aan de orde de naam "Bijleveld" waarvan de oorsprong ligt ten zuiden van de (Oude) Rijn in de voormalige gemeente Harmelen.

Wateroverlast door verzanding en bodemdaling

Na de ontginningen van de veenmoerassen tussen ca 1000 en 1200 deed zich het onaangename feit voor dat door de ontwatering het gebied in westelijk Nederland in vrij snel tempo inklonk. De gevolgen waren ernstig. Overstromingen van rivieren en het optreden van stormvloed en oefenden steeds meer invloed uit op de veengebieden die door het zakken van het algehele peil veel kwetsbaarder waren geworden. Bovendien was de daling omstreeks het jaar 1400 zover gevorderd, dat in enkele gebieden de natuurlijke afvloeiing naar rivieren en de zee niet meer mogelijk was. Daarnaast was door de afdamming van de Hollandsche IJssel de afwatering van gebieden in zuidwest Utrecht via die rivier steeds moeilijker geworden. Kunstmatige afvoer was nog niet mogelijk omdat de windwatermolen nog niet was uitgevonden. Deze wijze van afwateren deed eerst haar intrede aan het begin van de 15^e eeuw, waarschijnlijk voor het eerst in 1408 in West-Friesland in de omgeving van Alkmaar. Pas veel later, in de 15^e en 16^e eeuw, werd windbemaling in de Ronde Venen toegepast.

Grootwaterschap Bijleveld en de Meerndijk

Ten zuiden van de Oude Rijn tussen Harmelen en De Meern ligt een gebied dat later de naam Groot Waterschap Bijleveld en de Meerndijk kreeg. Het omvatte de polders Bijleveld, Veldhuizen, Reijerscop en Achthoven. Dit gebied loosde op natuurlijke wijze op de Hollandse IJssel maar dit werd, onder andere door de afdamming van de verbinding van deze rivier met de Lek tussen 1285 en 1291, na verloop van tijd onmogelijk. De afwatering via aangrenzende gebieden van het Grootwaterschap van Woerden en de Vecht kon niet plaatsvinden omdat zij het water niet konden verwerken. Gezocht moest worden naar een oplossing in noordelijke richting. Dit was niet eenvoudig want er moest een nieuw kanaal worden gegraven en andere waterlopen moesten worden afgesloten.

De Rijn in de vroege middeleeuwen

Om inzicht te krijgen in de aanleg in 1413 van de Bijleveld is het nodig om eerst in te gaan op hetgeen na de Romeinse tijd met de loop van de rivier de Rijn heeft plaatsgevonden. In de voorafgaande tien eeuwen zijn er namelijk ontwikkelingen geweest, die het gebied tussen Utrecht en Woerden ingrijpend hebben veranderd. In de Romeinse tijd, tussen ca 50 en 350, was de Rijn de noordelijke grensrivier van het keizerrijk. Recente opgravingen in Vleuten, in De Meern, in Woerden, in Zwammerdam en in en Alphen aan den Rijn wijzen op een langdurige aanwezigheid van Romeinse troepen langs die grens.

De loop van de rivier de Rijn heeft zich na het vertrek van de Romeinen ingrijpend gewijzigd. Men moet hierbij bedenken, dat de rivieren in die tijd nog niet bedijkt waren. Eerst na 1200 werden doorgaande dijken langs de rivieren aangelegd. De hoofdstroom van de Rijn verlegde zich naar meer zuidelijk gelegen gebieden waardoor het meeste water door de Lek en de Waal ging stromen. De Rijn tussen Wijk bij Duurstede en Katwijk verzandde en werd in 1122 afgedamd. Stroomafwaarts, ten westen van Utrecht, splitste de rivier zich oorspronkelijk in

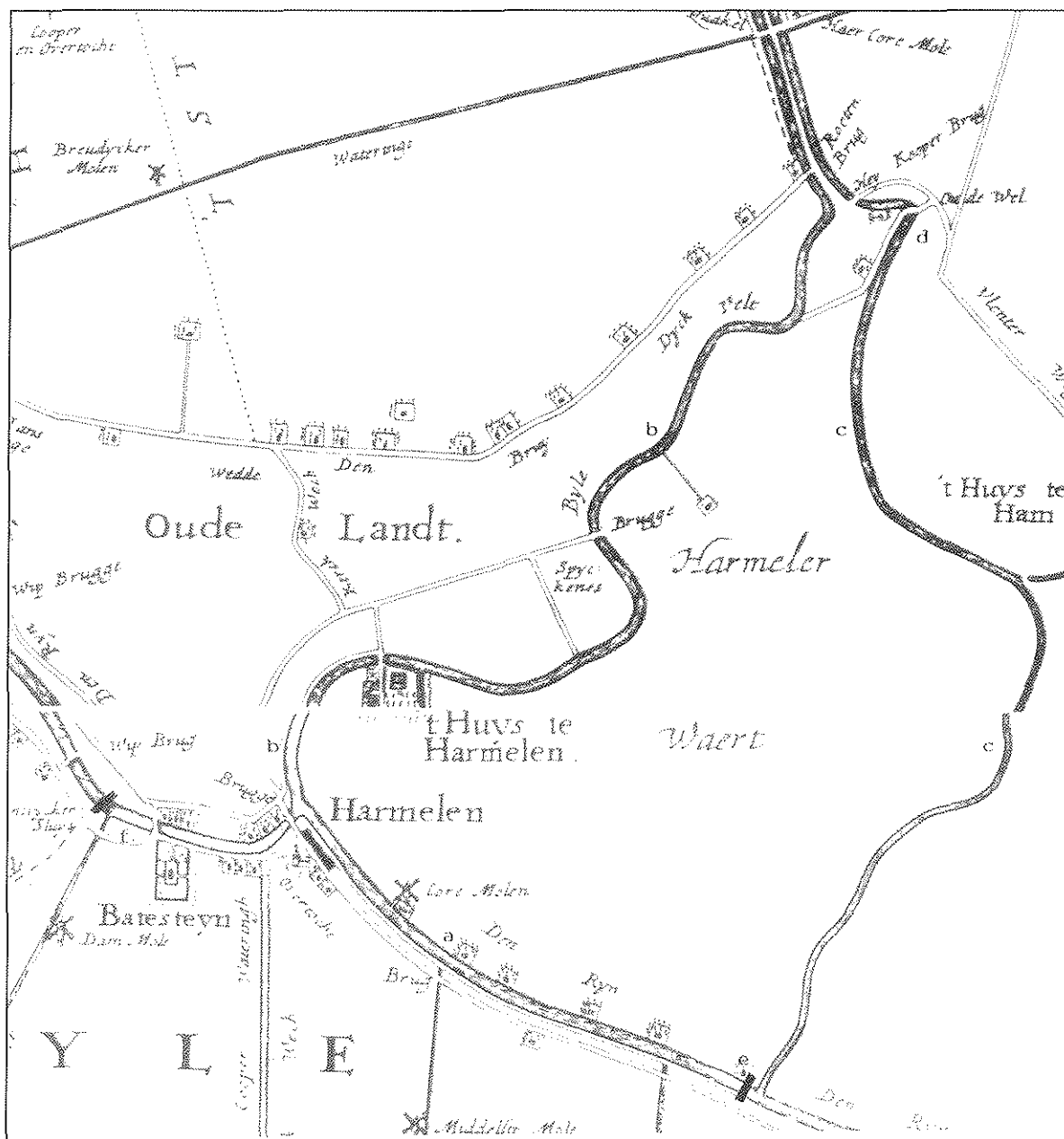
een noordelijke arm (via Vleuten) en een zuidelijke arm (via De Meern) die in Harmelen weer bij elkaar kwamen. Het tussenliggende gebied werd de huidige Harmelerwaard. Door de verzanding van beide rivierarmen was het noodzakelijk voor een goede waterhuishouding een nieuwe verbinding te maken tussen Utrecht en Harmelen: de huidige vrijwel kaarsrechte Leidse Rijn. Vanaf de Heldam (ca 2 km ten oosten van Harmelen) kon gebruik worden gemaakt van het nog aanwezige restant van de zuidelijke rivierarm.

Handvest van "1 October MCCCCXIII"

Om een oplossing te vinden voor de waterproblemen ten zuiden van de lijn De Meern-Harmelen moest men te rade gaan bij het graafschap Holland want alleen een afwatering in de richting van de Amstel

bodde een afdoende oplossing. Willem van Beijeren, graaf van Holland (Willem VI) verleende, wellicht uit politieke aspiraties, aan "den goeden luyden, die gelant sin op Reynerscoop ende op Beylevelt, tusschen de Meerendyck en Haenwyker kae"

bij het handvest van 1 oktober 1413 toestemming om "van uytten Rhyn tot in die Aemstel, mit ene watergane, die beginne sall in den Rhijn, tusschen Basterdam en de Haenwyker kae, ende voirt den ouden Rhyn langes tot an den Bruedyck, ende voirt door den Bruedyck der Hollander meente langes tot Kockengen, ende voirt doer Kockengen after an Spengen by der Ruger zydwinde ende van daer voirt doer der Hollander wech op, streggende doer Wilnisse, ende voirt van daer doer die Waver in die oude Rhijn, ende alsoe voirt op tot Coelbirs toe

Detail van de kaart van: 't Hooghe Heymraedtschap van de Landen van Woerden uit 1670 van Iustus en Davidt Vingboons, waarop zijn aangegeven: a. de (Oude) Rijn; b. de Bijleveld; c. de Heijcop; d. de Wel; e. de Heldam (sluis); f. de Haanwijkerdam (sluis);

De Dooijsluis, gedempt in 1940, gezien vanaf de Geerkade

in die Aemstel, of daer omtrent, biden gane dese wateringh voirs, daert den goeden luyden van Reynerscoop, van Bylevelt, van Achthoven ende van Mastwyck nutste sal duncken”

De inwoners kregen dus enigszins de vrije hand in de aanleg van het ontwateringskanaal.

De Heycop

Nog eerder dan de polder Bijleveld c.a. kreeg de nog iets hoger en oostelijker gelegen polder Heycop te maken met afwateringsproblemen op de Hollandsche IJssel. In 1385 kreeg deze polder van de bisschop van Utrecht toestemming om een kanaal te graven voor uitwatering op de Vecht. De polder ging lozen op de Leidsche Rijn. Bij de Heldam ten noorden van de Rijn werd gebruik gemaakt van een reeds aanwezig waterloop die vanaf de Heldam in noordelijke richting liep tot aan de Wel. Daarna werd een rechte vaart gegraven die ten noorden van Kockengen, bij de latere Joostendam, met een haakse bocht in oostelijke richting ging naar de Vecht bij Breukelen. Dit laatste stuk staat thans bekend als de Grote Heycop.

De Bijleveld

Voordat polders ontstonden en afzonderlijke bemaling mogelijk werd moest dus al het water op natuurlijke wijze worden geloosd op de rivieren en de zee. Het lag daarom voor de hand om het water dat op de Leidsche Rijn werd geloosd naar het westen af te voeren. Maar ook het lager gelegen Grootwaterschap van Woerden kon zijn water niet meer kwijt via de Oude Rijn naar Katwijk maar was gedwongen te gaan lozen op de Hollandsche IJssel. Daarvoor werd de Wiericke gegraven van de Oude Rijn bij Nieuwerbrug naar de Hollandsche IJssel bij Hekendorp (Goejanverwelle).

Toen dus de polder Bijleveld wilde lozen op de Rijn

kreeg men nul op het rekest vanuit Woerden want men kon dat water niet verwerken. En zoals bij de Heycop was gebeurd zocht men ook hier een weg naar het noorden. Zoals we in het voorgaande opgemerkt hebben was hiervoor de toestemming nodig van de Hollandse graaf Willem VI. Noch de Vecht, noch het Grootwaterschap van Woerden konden het water verwerken. Om toch de lozing mogelijk te maken werd er in de Leidsche Rijn ten westen van de aansluiting van de Heycop een dam gelegd: de Heldam. Ook in de Oude Rijn ten westen van het dorp Harmelen kwam op de scheiding met het Grootwaterschap van Woerden de Haanwijkerdam tot stand, zodat het water slechts door het nieuw gegraven ontwateringskanaal, de Bijleveld, kon worden geloosd.

Voor het graven van het kanaal ten noorden van de Rijn werd zoveel mogelijk gebruik gemaakt van een reeds bestaande watergang. Over de eerste drie kilometer was nog een oude Rijnarm aanwezig, een restant van de noordelijke (Vleutense) arm van de Rijn. De Bijleveld meandert daar dan ook nog als een echte polderrivier. Aangekomen bij de Wel groef men in noordwestelijke richting een kanaal evenwijdig aan de reeds bestaande Heycop. Op de tussenliggende smalle strook grond is het pittoreske dorp Kockengen gelegen. Daar waar de Bijleveld en de Heycop bijeen kwamen moest eveneens een dam worden gelegd om de scheiding met het Vechtwater te behouden. Dit werd de Joostendam.

Vanaf de Joostendam werd het graven voortgezet tot aan de Amstel bij de Nes. Daarbij kruiste de Bijleveld Oudhuizen bij de huidige Botsbrug en Waverveen bij wat men nu nog noemt de Bijleveldse brug. Daarmede waren de ontwateringsproblemen in het westen van Utrecht opgelost want ook de Harmelerwaard, Kockengen en Spengen kregen

toestemming om op de Bijleveld te lozen.

Om het scheepvaartverkeer te verbeteren werden de drie gelegde dammen in de 17^e eeuw vervangen door sluisjes. Hierdoor werd de Bijleveld een begerlijke route voor het kleinere scheepvaartverkeer van Utrecht naar Amsterdam v.v. Men behoefde dan aan het einde van de Vecht niet over de gevaarlijke Zuiderzee van Muiden naar Amsterdam te varen maar men kon binnendoor rechtstreeks tot in de stad Amsterdam komen.

Het rampjaar 1672

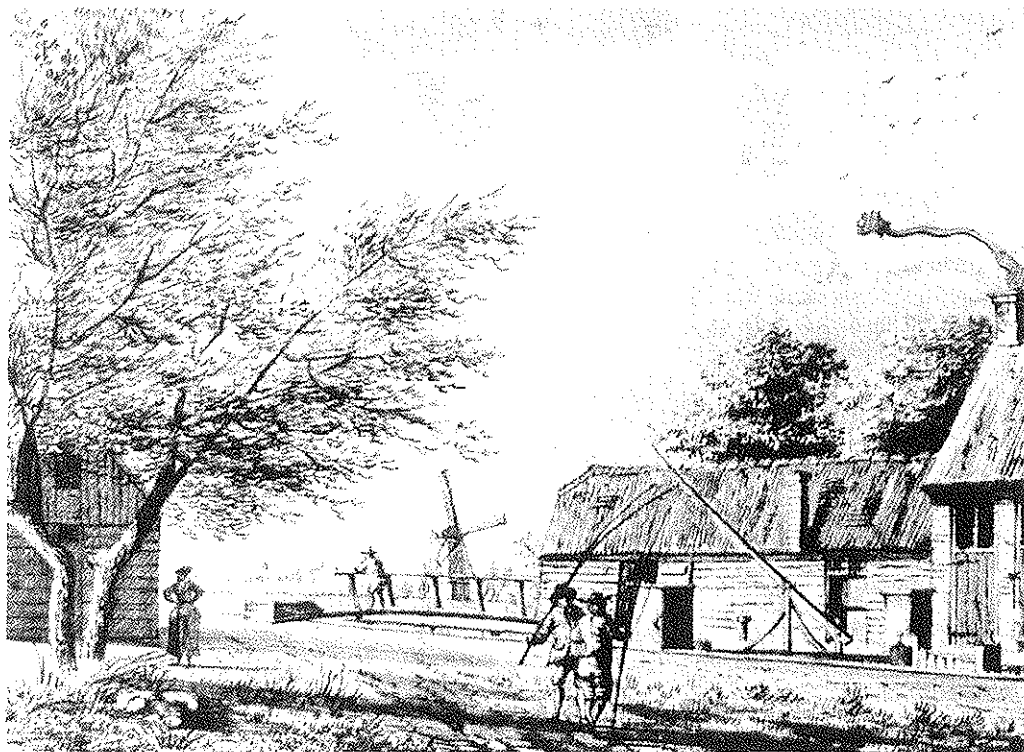
De voortgaande verveningen, waartoe de Staten van Utrecht bij placcaat van 18 augustus 1592 de nodige concessies hadden verleend, hadden tot gevolg dat de bodem in het noordelijke "stroomgebied" van de Bijleveld, steeds verder was gedaald. In 1672 brak er oorlog uit. Frankrijk, Engeland, Münster en Keulen vielen de Republiek aan en de inmiddels aangestelde stadhouder Willem III stelde de (oude) Hollandse Waterlinie in werking. Dit was voor ons huidige woongebied desastreus want toen de oorlog voorbij was kon het water niet meer natuurlijk worden geloosd op de Amstel. Als gevolg van de angstvolle en lafhartige houding van de stad en de Staten van Utrecht ten opzichte van de Franse bezetters in 1672 raakte Utrecht de zeggenschap kwijt o.a. over het waterschapsbeheer. Zodoende verleenden de Staten van Holland en West Friesland het : *"Octroy en accoord tot het stigten van de Rondeveense Polder, zijnde het octroy in dato den 24 January, ende het Accoord in dato den 27 February 1674"*

Begaanbare wegen ontbraken in het gebied van de Ronde Venen, zodat bijna al het vervoer, ook op de landbouwbedrijven, over water moest gaan. In het octrooi werd daarom tevens geregeld, dat naast de aan te leggen ringdijken ook een aantal sluisen moest worden gebouwd om de scheepvaart te bevorderen alsmede om de uitvoer over water van turf te bestendigen. Op grond hiervan zijn een viertal sluisen tot stand gekomen namelijk de Nessersluijs en de Doyersluis , respectievelijk in het noorden en zuiden van de Bijleveld, de Demmerikersluis in de Geuzensloot en de Oudhuizersluis in de Heinoomsvaart. De Pondschoekersluis en de Proosdijersluis zijn kennelijk van latere datum.

Door de aanleg van de Rondeveense Polder moest voor het water uit het Bijleveldgebied een andere weg worden gevonden. Door de aanleg van een ringvaart, de Geer, aan de zuidzijde van de polder werd het water in westelijke richting afgevoerd tot aan de Oudhuizersluis in de Heinoomvaart en voorts tot aan de Kromme Mijdrecht in Woerdense Verlaat. Het gedeelte van de Heinoomsvaart westelijk van de sluis bleef daardoor in hoog peil.

De huidige situatie

Door wijziging in de bemaling van de polder en vervanging van molens door gemalen in de 19^e eeuw kon de waterhuishouding ingrijpend worden gewijzigd. Grote hoeveelheden water konden machinaal worden afgemalen waardoor ook de onderlinge verhoudingen tussen polders en waterschappen veel beter kon worden geregeld.

De Nessersluis bij de aansluiting op de Amstel in 1770

Daarbij komt dat het scheepvaartverkeer vrijwel geen gebruik meer maakt van de aanwezige vaarwegen. Alleen recreatieve scheepvaart heeft gedurende een aantal maanden in het jaar behoefte aan de kleinere vaarwegen. Inmiddels werden de door de turfwinning ontstane plassen in de 19^e eeuw drooggemaakt, waardoor in het middengebied scheepvaart onmogelijk werd. Bij de droogmaling van de polder Groot-Mijdrecht verdween in die polder de Bijleveld. In het landschap is de loop van deze waterweg nog te herkennen en wel evenwijdig aan de Veldweg in Waverveen.

De Bijleveld (en ook de Heycop) werd in 1960 tussen de Wel onder Harmelen langs de polders Breudijk en Geverskop over een lengte van ca drie kilometer gedempt. Er resten nog twee stukken van het oorspronkelijke ontwateringskanaal. Het eerste betreft de waterloop langs de Joncheerelaan en Huize Harmelen, waarna het nog enige kilometers vrijwel onzichtbaar meandert door het polderlandschap. Het tweede deel is gelegen tussen Kockengen en Oudhuizen, in peil gescheiden door de voormalige Doyersluis aan de Geerkade. In de loop der tijd is dit laatste gebied uitgegroeid tot een

fraai natuurgebied. Vanaf de Oudhuizerweg tot aan de Gagelweg ligt een voetpad dat behoudens in de broedtijd openbaar toegankelijk is.

Naamgeving

De naam van de Bijleveld is dus ontleend aan de ten zuiden van de Oude Rijn onder Harmelen gelegen polder. Hetzelfde is het geval met de niet in ons gebied gelegen Heycop.

De raad van de voormalige gemeente Vinkeveen en Waverveen heeft in de wijk Westerheul een aantal geografische namen, die zijn verdwenen of dreigden te verdwijnen weer naar voren gehaald en aan straten en wegen gegeven. Eén daarvan heet thans "BIJLEVELD".

Geraadpleegde literatuur:

A.J. van der Aa, Aardrijkskundig woordenboek der Nederlanden, 1840;
H. van der Linden, De Cope, (dissertatie) 1956;
Drs. A. Bloed, Dr. L.R. Mur, H.W. van Soest, Van Wildernis tot Ronde Venen, 1984
E.J. Rinsma, De Ronde Venen... een omgekeerde wereld, 1986;
Drs A. Bloed, Waverveen door de eeuwen heen, 1987;
Adriaan Haartsen e.a., Het Land van Woerden, 2003.

Hoe oud is Wilnis eigenlijk ?

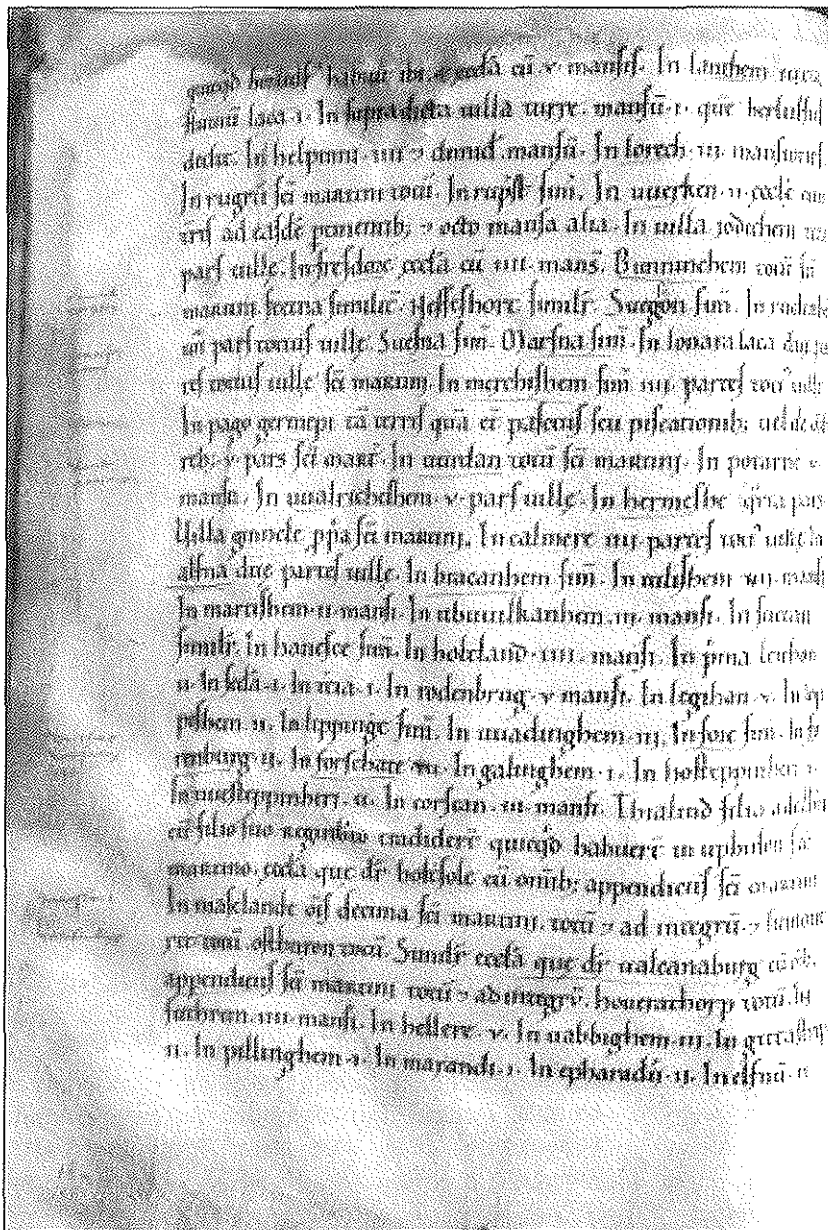
door Joop Frankenhuizen

Als we een liber donationem (boek met schenkingen), opgeslagen in het Utrechts Archief, moeten geloven dan is Wilnis veel ouder dan eerder werd aangenomen. Het boek omvat een lijst met akten, die in 914 zou zijn toegevoegd en waarmee bewezen zou zijn dat Uilishem ergens tussen 777 en 866 deel uitmaakte van het bezit van de bisschop van Utrecht. Uilishem zou Wilnis zijn. Dat stelt het Utrechts Archief op zijn website. Maar is dat wel zo?

De geschiedenis van ons land tussen 450 en 1000 berust voornamelijk op wat over die tijd is opgeschreven. Door monniken bijvoorbeeld. Iedereen kent wel de afbeeldingen van de monnik in pij die met een ganzenpen in de hand voor een kathedraal staat waarop een groot boek ligt. De opengeslagen bladzijde suggereert dat hij de kunst van schoonschrijven meester is en waarschijnlijk beschrijft hij de dagelijkse gebeurtenissen zoals hij die heeft ervaren. Delen van die boeken zijn bewaard gebleven en vormen tot op heden de enige bron voor wat men tegenwoordig de oudste geschiedenis noemt. Resultaten van later archeologisch onderzoek zijn nooit meegenomen en hebben niet geleid tot aanpassingen. In de 20^e eeuw en vooral in de laatste jaren heeft archeologisch onderzoek een grote vlucht genomen en worden er ontdekkingen gedaan die soms tot een herschrijven van de oudste geschiedenis zouden moeten leiden. Maar tot op heden is dat niet gebeurd. Is het dan ook niet vreemd dat er steeds meer historici zijn die zelf op onderzoek uit gaan?

Tot op dit moment weten we niet beter dat tussen 748 en 814 Karel de Grote geregeerd zou hebben over een rijk dat zo groot was als het Europa van nu. Hij wordt daarom ook wel eens beschouwd als de grondlegger van Europa. Hij zou geboren zijn in 742, in 800 tot keizer gekroond, in 814 gestorven en begraven in Aken. Hij zou derhalve 72 jaar oud zijn geworden! Erg oud voor de tijd van toen. Veel heldendaden worden aan hem toegeschreven. Hij zou o.a. 16 kathedraal, 65 paleizen en 232 kloosters hebben gebouwd. Van veel bouwwerken uit die tijd is nauwelijks meer iets overgebleven. Zo dat wel het geval is heeft men vastgesteld dat ze niet uit de Karolingische tijd kunnen stammen. Ze zijn allemaal uit een andere periode! (Delahaye)

Kortom kritische historici twijfelen sinds 1999 in het openbaar aan het bestaan van Karel de Grote (2) (3) (4) en proberen dat te bewijzen. Zij vinden het vreemd dat midden in een periode van 300 jaar waarin vrijwel alles stilstaat ineens een geweldenaar uit de lucht komt vallen die zich Karel de Grote

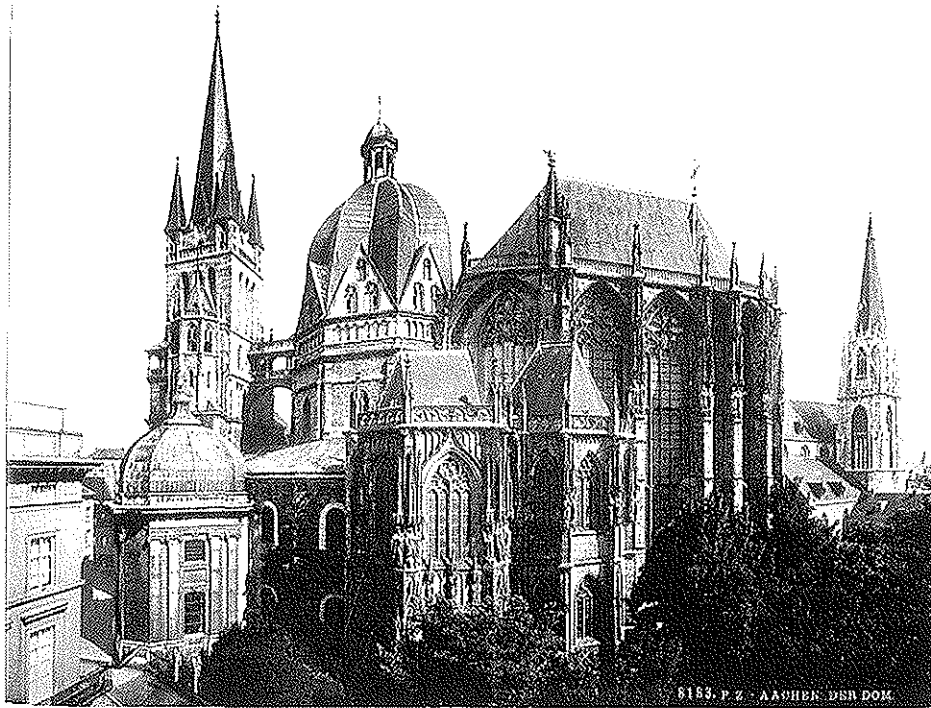

Pagina uit het Liber donationum zoals weergegeven op de website van het Utrechts Archief. (5) Op deze hoogte staat vermeld:
 ← In uilishem VII mansi.
 Of met uilishem inderdaad Wilnis wordt bedoeld is niet duidelijk. Net zo min is

noemt. Op papier klopt het allemaal, maar de praktijk wijst anders uit. Hun conclusie is dat de geschiedenis klok 300 jaar moet zijn teruggezet en dat de Karolingische periode verzonnen is. Als reden daarvoor verwijzen zij o.a. naar de koninkrijken. Het Frankische Rijk vertoont na de val van het Romeinse Rijk drie perioden. Een donkere periode van 560 tot 777, dan volgt van 774 tot 820 plotseling de Karolingische periode, gevolgd door een tweede donkere periode van 820 tot 955. Het Byzantijnse Rijk gaat na de teloorgang van het Romeinse Rijk nog eeuwen door. Vreemd is dat tussen 610 en 850 alle informatie over bijvoorbeeld architectuur ontbreekt. Er wordt niet meer gebouwd en men schrijft er niet meer over. Daarvoor verrezen kolossale bouw- en irrigatiewerken, denk maar eens aan de Aya Sofia. (6) Iets dergelijke gebeurt in Griekenland. Tussen 600 en 800 moet dat land volgens archeologen bijna onbewoonbaar zijn geweest want tradities en geschiedkundige werken

worden nergens meer gemeld.

Een ander aangevoerd bewijs is de invoering van een nieuwe kalender door Paus Gregorius XIII. De Juliaanse kalender van 45 voor Chr. wordt in 1582 vervangen door de Gregoriaanse kalender. De reden van de wijziging is dat de Juliaanse kalender niet meer voldoet. De berekende tijd klopt niet met de werkelijkheid. De berekende tijdstippen waarop dag en nacht even lang zijn blijken elk jaar te verschuiven. Omdat de Juliaanse kalender per jaar 674 seconden langer duurt dan de Gregoriaanse moeten er tien dagen worden overgeslagen. Na 4 oktober 1582 volgt 15 oktober 1582. Dat geeft overal grote consternatie en niet ieder land gaat direct mee. Een kalenderjaar wordt in de praktijk gesteld op 365 dagen. Echter de aarde draait om de zon in 365 dagen + 5 uur + 48 minuten + 46 seconden. Dat betekent invoering van schrikkeljaren. De Paus laat om een of andere reden een dag echter 26 seconden langer duren en dat betekent opnieuw

De Dom te Aken. Over de bouw er van is weinig bekend. Het oudste deel, de Pfalzkapelle, zou door het overbrengen van relikwieën rond 800 in gebruik zijn genomen. (www.achenerdom.de)

een aanpassing van de schrikkeljaren. Een eeuwjaar is alleen schrikkeljaar als het door 400 deelbaar is. De Duitse historicus Heribert Illig vraagt zich in 1999 af waarom er maar tien dagen zijn weggelaten. Immers tussen 45 vóór Chr. en 1582 liggen 1627 jaren en met een jaarlijkse fout van 674 seconden worden dat 12,7 dagen. In de praktijk dertien. Dus drie dagen extra. Elke dag extra omvat een periode van $1627:12,7=128,1$ jaren. 2,7 extra dagen komen dan op 345 jaar. Heeft de Paus in 1582 misschien rekening gehouden met een eerder gedane correctie van drie dagen? Maar dat is nergens uit gebleken. Vermoed wordt nu dat men toen heeft geconcludeerd dat die correctie niet nodig was omdat die tijd nooit heeft bestaan. Aan de hand van archeologisch onderzoek komt Illig uiteindelijk tot de conclusie dat het in feite gaat om 297 jaren zodat er tussen 45 vóór Chr. en 1582 geen 1627 maar 1330 jaren hebben gelegen.

Een ander aangevoerd bewijs vormt de positie van de aarde ten opzichte van de sterren. In dit geval de ster Spica in het sterrenbeeld Maagd. Metingen ten tijde van keizer Augustus (63 vóór Chr. tot 14 na Chr.) en Anno Domini 1900 zijn bekend. Berekeningen tonen aan dat daar 1572 jaren tussen hebben gelegen en geen 1900 jaar. Ergo een verschil van 328 jaar. Meetfouten inbegrepen tonen astronomische metingen derhalve ook aan dat de Gregoriaanse kalender niet klopt.

Illig stelt dat er sterke aanwijzingen zijn dat Karel de

Grote een verzonnen figuur is. Zelfs de tijd waarin hij geleefd zou hebben, zou een verzinsel zijn. Deze valt namelijk precies in de donkere middeleeuwen, tussen het begin van de zevende eeuw en het begin van de tiende eeuw.

Als we de geschiedschrijving op de website van het Utrechts Archief (5) volgen dan zou in 857 de stad Utrecht zijn overvallen door Vikingen. De dan regerende bisschop (Hunger 854-866) moet vluchten en neemt zijn archief mee. Daarin zouden onder meer veertien koningsoorkonden en dertien particuliere schenkingsoorkonden zitten. Bewijs van eigendom om later de geroofde bezittingen terug te kunnen claimen. In 914 zou bisschop Radboud (niet Radbod) in ballingschap een cartularium (boek met afschriften oude akten) hebben laten maken van een aantal koningsoorkonden waarin een lijst met eigendommen die sinds 777 aan de St. Maartenskerk zijn geschonken. Deze lijst zou volgens het Utrechts archief bewaard zijn in een liber donationum (boek van schenkingen) gemaakt eind 12^e eeuw en in de 16^e eeuw in een leren band ingebonden. In die lijst worden volgens het archief plaatsen in en rond de provincie Utrecht genoemd. Doorn staat vermeld als 'villa Thorhem'; Opburen bij IJsselstein als 'villa Ubburon'; Houten als 'villa Haltna'; Werkhoven als 'Uerken'; Odijk als 'Iodichem'; Bunnik als 'Bunninchem'; Vechten als 'Feedna'; Maarssen als 'Marsna'; Loenersloot als 'Lonoralaca'; Woerden als 'Uurdan' en Wilnis als 'Uilishem'.

Aan de hand van dat liber donationum is in de loop der tijd een aantal oorkondenboeken gemaakt. Enkele uitgaven staan in het Utrechts Archief in de boekenkast in leeszaal 1. Deel I is in 1920 door S. Muller en A. Bouwman samengesteld en omvat alle oorkonden tot het jaar 1301. Op blz. 42 staat een lange lijst van goederen geschonken aan de kerk van Sint Maarten. Van elke oorkonde is in het Nederlands een korte beschrijving weergegeven met daaronder de Latijnse tekst. Oorkonde #43 op blz 42 vermeldt in het Latijn een aantal plaatsnamen met daarachter, in Romeinse cijfers, een aantal mansi of mansa (hoeven ?) Tussen al die plaatsnamen in staat ergens "In uilishem VII mansa" Dit zou betekenen dat de Utrechtse bisschop in Uilishem zeven hoeven zou bezitten. Met Uilishem is volgens de schrijvers Wilnis bedoeld en met hoeve een stuk grond van 14 hectare (Manten). In elk geval, tussen het jaar 777 en 866 wordt er gesproken van Uilishem en dat is bijna twee eeuwen eerder dan werd aangenomen aan de hand van de nu gebruikte oorkonde uit 1085 en waarop in 1985 het 900 jarig bestaan van Wilnis werd gevierd. Een noot onder oorkonde #43 verwijst naar Jhr. Mr. W.A. Beelaers van Blokland, die in 'De Nederlandsche Leeuw' van 1921 de plaatsnaamgeving in de oorkondenboeken betwist. Daar staat Uilishem niet bij. Maar Beelaers van Blokland is niet de enige die Latijnse plaatsnamen in Nederland betwist. Zo maakt Albert Delahaye zich in zijn boek 'De ware kijk op..' druk om de naam Noviomagus. Op school leren wij dat daarmee Nijmegen wordt bedoeld. Zijn onderzoek toont aan dat het Noyon moet zijn en dat ligt in Noord Frankrijk.

Maar wat moeten we met dat Uilishem nu we de kritische opmerkingen van enkele historici en hun bewijsmateriaal kennen? Wordt met Uilishem inderdaad Wilnis bedoeld en lag het wel in Nederland? Is Wilnis echt twee eeuwen ouder dan eerder aangenomen? Genoemde periode valt namelijk precies in die donkere tijd. Waarom is Uilishem niet genoemd in de (ook al omstreden) oorkonde van bisschop Koenraad uit 1085 waar 'Veertighoeven' (quadraginta houvas, terram palustrem in Midreth) als Wilnis wordt aangeduid. Uilishem zou toch bisschoppelijk bezit zijn? Allemaal vragen die weer tot een andere vraag leiden: "Moeten we de loop van de geschiedenis van Wilnis bijstellen of alles maar laten zoals we eerder aannamen?"

Bovengenoemde oorkonden zouden allemaal betrekking hebben op de bezittingen van de kerk van St Maarten (Domkerk te Utrecht) in die donkere periode. Toegang 221 in het Utrechts archief bevat documenten van veel later datum. Het beschrijft o.a. de bezittingen van het kapittel van de kerk van St.

Marie te Utrecht. De inhoud bestaat voornamelijk uit pachtbrieven. En dan zie je pas hoeveel grond dat kapittel in 1437 in het Nederkwartier in bezit zou hebben gehad. Genoemd worden Abcoude; Overmeer; Ankeveen; Kortenhoef; Vreeland; Loenen; Breukelerwaard; Kortrijk; Maarssen; Zuilen; Westbroek; Oostveen; Portengen; Kokkengen; Milant; Kamerik; Zegveld; Harmelerwaard; Bijleveld; Heijenkop; Vleuten; Oudenrijn; Heikop; Papendorp; Galekop; Nedereind van Jutfaas en Loopik. Allemaal Nederlandse plaatsnamen. Vinkeveen wordt er niet in genoemd.

De bezittingen van het kapittel van St. Jan zijn bekend. Het zijn onder meer de parochies Mijdrecht, Wilnis, Thamen, Zevenhoven en Kudelstaart. Samen ook wel de Proosdijlanden genoemd. Door het hebben van de hoge rechtsmacht heeft de proost van St Jan 500 jaar lang de Proosdijlanden kunnen domineren. Als Uilishem inderdaad het Nederlandse Wilnis betekent dan zou Wilnis pas na 1085, dus na de gebiedsruil tussen het kapittel en bisschop Koenraad, deel zijn gaan uitmaken van de Proosdijlanden.

Het kapittel van St Pieter heeft ook bezittingen in het Nederkwartier. Stuk 804 meldt: "Zweder, heer van Abcoude neemt van de proost en het kapittel voor tien jaar in pacht het gerecht, handwissel, tins en tienden van Abcoude en Vinkeveen met 53 morgen land en een visserij." Het stuk is van 1392. Afgaand op de oorkondeboeken wordt Demmerik al in 1138 genoemd. Vinkeveen daarentegen pas in 1392. Op papier is Demmerik ouder dan Vinkeveen en heeft de expansie van Demmerik zich gericht op het noordelijk gebied. Onduidelijk blijft de begrenzing van dat gebied en wie wat precies in bezit heeft gehad.

Bronnen

- (1) A. Manten 'Breukelen en omgeving tussen 400 en 1200'
- (2) H. Feikema "Heeft Karel de Grote ooit geleefd" Internet www.promotheus-delft.org De site van de genealogische vereniging Promotheus.
- (3) Dr. Heribert Illig (1947) "Das erfundene Mittelalter. Die grösste Zeitfälschung der Geschichte" 1998
- (4) Dr. Heribert Illig "Wie hat an der Uhr gedreht/ Wie 300 Jahre geschichte erfunden werden" 1999
- (5) www.hetutrechtsarchief.nl
- (6) De Aya Sofia in Istanbul is een van de oudste bouwwerken ter wereld. De kerk werd tussen 532 en 537 gebouwd in opdracht van keizer Justinianus uit dankbaarheid voor een overwinning op zijn vijanden. In 1453 werd de kerk omgebouwd tot moskee.

Opmerking: Zie ook de site <http://web.inter.nl.net/hcc/gbm.delahaye> over "De ware geschiedenis van de lage landen tussen 200 en 1200" en diens kritiek op de nationale geschiedschrijvers over die periode.

Vinkeveen's tuinbouw, een spannend bestaan

door Roland Hartsink

Aan het begin van de vorige eeuw zocht men in de Ronde Venen naarstig naar nieuwe middelen van bestaan; de vervening was over zijn hoogtepunt heen omdat het areaal te vervenen grond afnam en er steeds meer machinaal gebaggerd werd.

Tuinbouw

Nieuwe kansen en werkgelegenheid voor de meest nog arme inwoners van het gebied werden gevonden in de tuinbouw. Dat was in eerste aanleg te danken aan A. Roeleveld (een plaatselijke veehouder) die in januari 1912 de Vinkeveense gemeenteraad het idee aan de hand deed dat de Vinkeveense grond zich weleens zeer goed zou kunnen lenen voor tuinbouw. Die grond, op de hoger gelegen onverveende percelen, achter de bebouwing van het lint Vinkeveen-Wilnis-Mijdrecht, bleek al snel inderdaad bij uitstek geschikt voor de teelt van bladgewassen als sla, spinazie, andijvie, witlof, selderij etc., niet in het minst door de eigenschappen van deze grond: een grote watercapaciteit en daarmee een mooi geleidelijke opname en afgifte van warmte, zodat nachtvorst weinig kans kreeg (er werd in het begin vooral op 'de koude grond', dus

zonder glaskassen, geteeld). Bovendien werkte het klimaat ook mee: u bent misschien sceptisch, met de zoveelste natte kwakkelwinter achter ons, maar in die tijd werd vastgesteld dat in de Ronde Venen gemiddeld minder neerslag viel dan bijvoorbeeld aan de kust of in het oosten van ons land, waar meer zomerregen neerdaalde. De zon, tenslotte, mocht niet te vaak en te fel schijnen; het best was een licht bewolkte hemel.

Kortom, het gematigde zeeklimaat was een factor waar men niet veel van te duchten had. En de afzetmarkt was er ook: via de Kromme Mijdrecht, Waver, Amstel en Vecht (en later via de spoorlijn in Demmerik) waren Amsterdam en Utrecht relatief snel te bereiken. Wegvervoer kwam ook al snel op. 'Zwarte Chris' uit Waverveen (de kolenboer, die ook tuinder was) had een van de eerste vrachtwagentjes.

Tuinders liggen te wachten met hun pramen vol groenten tot ze het veilinggebouw mogen binnenvaren

Samenwerking

Het hoge waterpeil in de Ronde Venen was wél een probleem waar vooral de eerste tuinbouwbedrijven (die rond 1911 opstartten) mee kampten. Later werd dit verholpen door de bouw van een elektrisch gemaal. Ook het te zoute slootwater en het gebrek aan vakkennis was een remmende factor voor de pioniers. Dan waren er soms nog bijenplagen (er zaten 'n paar imkers tussen de tuinders), hagelstormen (funest voor de delicate bladgewassen) en van tijd tot tijd waren er teeltbeperkingen. Al snel kwam men dan ook tot de conclusie dat deze tegenslagen slechts bestreden konden worden door samenwerking. Een eerste poging daartoe deed de vereniging "Volksbelang en Volksontwikkeling" (1912-1924, initiatiefnemer: A.Roeleveld) die cursussen en voorlichting aanbood, centraal - en dus goedkoper - tuinderijspullen inkoopte en een proeftuin aanlegde waar men met erwten, snijbonen, peulen en augurken begon, maar al gauw bleek dat niet succesvol.

Toch was de startende tuinder toen nog steeds - vooral financieel - grotendeels self-supporting. Risicospreiding werd pas gerealiseerd met de oprichting van de Coöperatieve Groenten- en Fruitveiling Vinkeveen op 5 januari 1917. De tuinders waren gezamenlijk eigenaar en betaalden een jaarlijkse contributie om 'n paar medewerkers de vele transacties administratief en financieel te laten afhandelen. In die begindagen (1919) viel er meteen een fikse tegenvaller te noteren voor de nieuwbakken leden/eigenaars. Bij een mislukt experiment met een bonenzouterij (het vacuüm-trekken in bijv. weckpotten was nog niet ontdekt) werd, naar verluidt, een voor die tijd astronomisch verlies geleden van 55.000 gulden. Het faillissement van de Coöperatie dreigde. De 220 leden, die stuk voor stuk hoofdelijk aansprakelijk waren voor deze misstap, moesten ieder 250 gulden ophoesten.

Naast het spoor

Vijfenzestig van hen probeerden dit onheil te keren door direct hun lidmaatschap op te zeggen, maar na meerdere rechtszaken werden ze alsnog tot betaling (en soms de bedelstaf) gedwongen. Ook toen waren er overigens al ondernemers met megalomane neigingen: de kwekerij Oudendam bij Wilnis had een oppervlakte van 30 ha en was korte tijd de grootste tuinderij van Nederland.

Los van dit debacle ging het de tuinderijen tijdens W.O. I voor de wind; door de schaarste brachten de producten goed geld op en menig veenarbeider huurde in die dagen dan ook een stukje grond om 'voor zichzelf te beginnen'. Na 1919 kromp het areaal tuinbouwgrond weer door de inzetende economische crisis maar ook door gebrek aan kennis en kunde van de ondernemers. De 'blijvers' gingen, met hulp van wat rijkssubsidie, al gauw 'onder glas'.

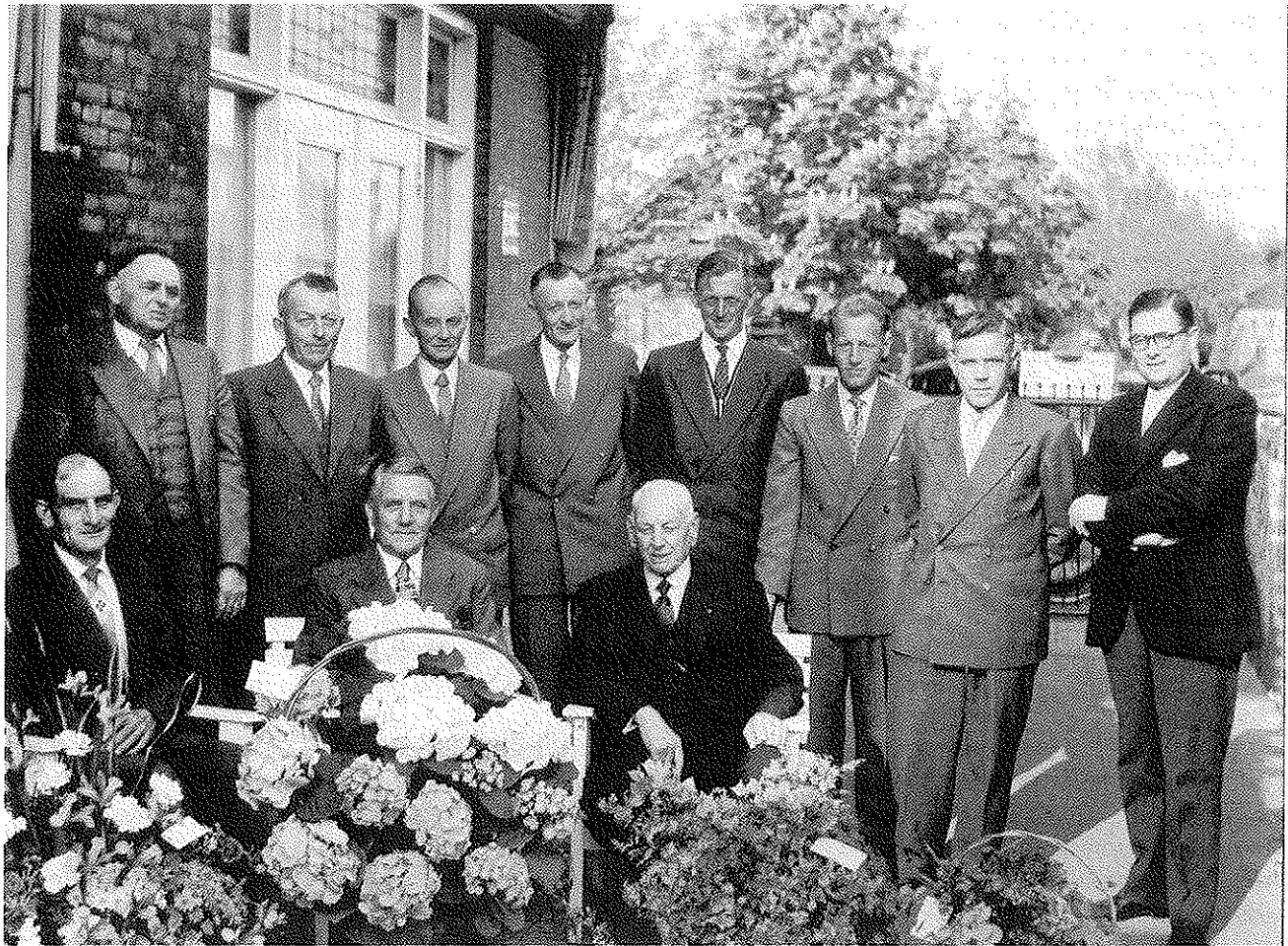
Dat waren broeiramen, pas veel later werden de eerste echte kassen gebouwd. Men begon met veilen in de vroegere kolfbaan van Koeleman, het latere café de Rijk in de Heul. Al snel echter werd een ruimere plek gevonden naast het spoor aan het Demmerik. Het veilinggebouw werd zodanig opgetrokken dat de tuinders hun waren per praam naar binnen konden varen (uniek in Nederland), langs de veilingklok. Vervolgens stak de 'opsteker' een kist met groenten omhoog om aan de vele groenteboeren (alleen al in Vinkeveen waren er toen meer dan vijftien! o.a. Van de Heuvel, Schouten, Albers, Boellaard, Flip vd Linden) en tussenhandelaren te tonen. Dan begon de veilingklok te lopen, inzettend met 'n hoge kilo-prijs. Hoe langer je wachtte met drukken, des te lager de prijs. Maar...je kon natuurlijk ook niet te lang wachten want dan werd de waar voor je neus weggekocht door de concurrent. Dit alles voltrok zich in een hoog tempo, dus veel tijd om na te denken was er niet. Altijd spannend. En ook inspannend want de tuinders werden wel geacht de verkochte waren zelf op de wagens van de koper te laden.

Ook doordraaien

Schrijver dezes bezocht Henk de Wit (78) in Vinkeveen, die jarenlang, tot 1990, op de Julianalaan (tussen de RK-kerk en het Dorpshuis de Boei) een tuinderij heeft gerund. Zijn vader Jan was één van de tuinbouw-pioniers in het Rondeveense. Henk wou eigenlijk fietsenmaker worden, begon ook aan 'n cursus middenstand, maar toen moest de witlof de grond in, dus na drie keer les hield het op en moest ie naar de tuinderij, op voorspraak van z'n vader.

'Een altijd onzeker bestaan, tuinder. Je wist nooit van te voren hoeveel de gewassen zouden opbrengen. Wij hebben nog wel eens mislukte jaren meegemaakt, door veel te hete zomers, te weinig of te veel regen etc. Of er was veel te veel van één soort, dan werd het meeste doorgedraaid (tegen een minimale vergoeding voor de tuinder eindigde het als veevoer. (R.H.).

De meeste groenten waren seizoengebonden. De winter kwamen we door met het kweken van witlof, dat heeft tenslotte geen zon nodig; dan moest je eerst in de klei van de Legmeer bij Uithoorn witlof-bieten uitsteken (de zaadjes werden door de tuinders aan een 'kleiboer' geleverd, die ze vervolgens tot bieten liet opgroeien), op paard en wagen terug naar Vinkeveen (of op 'n enkele vrachtwagen) en dan de wortels weer ingraven in de veengrond bij ons op de tuin. En als je dan met de Kerst kon oogsten dan was je 'n hele piet! Maar, dat luisterde nauw. Had je soms de hele nacht doorgewerkt om de witlof als een van de eersten op de veiling te krijgen, werd het spul de volgende dagen het meest doorgedraaid. Joh ik

40-jarig jubileum van de Cooperatie (1957) Op de voorgrond in het midden: C.Mooy, tientallen jaren de drijvende kracht achter de Cooperatie. Boven geheel links: Jan de Wit (pionier-tuinder), vader van Henk.

heb wel 'ns een tuinder gezien die uit nijd de hele kist lof het water in smee!

Als jochie van zeven jaar stond ik eens alleen op 'n praam: mijn broer sprong er opeens af en toen moest ik dus zelf naar huis varen, nou dat kostte nog wel even moeite, met 'n stok zo'n ding vol met groente recht zien te houden!

Hard werken

Handel was er natuurlijk niet alleen op de veiling zelf; iedereen, tot het bestuur aan toe, handelde buiten de veiling om.

Wij maakten het nogal eens mee dat handelaren direct naar de tuin kwamen om in te kopen. Vooral als het schaars was en ze bang waren dat het op de veiling te duur zou worden. Ze dachten het dan bij ons voor minder te krijgen. Dit mocht eigenlijk niet, als lid mocht je alleen op de veiling verkopen.

Van lieverlee zijn wij natuurlijk ook echte kassen gaan bouwen. Met tweedehands hout en glas en zo, dan wist m'n vader wel 'n adresje. Ja, dan moest je investeren, dus breed hadden wij het niet in het begin;

alleen als er die week goed verkocht was dan kwam er zondags een koekje op tafel.

De Tweede Wereldoorlog is voor ons niet slecht geweest: de mensen kwamen van heinde en verre en stonden bij ons in de rij op het tuinpad om groente te kunnen kopen, nou dan had je goeie prijzen natuurlijk. Op 'n keer stonden er twee politieagenten in de rij. Wij mochten van de Duitsers niet zomaar aan iedereen van alles verkopen, sterker we hebben wel eens gedwongen kool en selderij moeten verbouwen. Dus m'n vader en ik dachten: nou zijn we de klos. Maar die agenten kwamen wat groente voor eigen gebruik halen, betaalden, knipoogden en gingen weer....

Het veilingstelsel was nog best ingewikkeld. Dat moest ook wel om iedere tuinder evenveel kans te geven zijn waar te verkopen, er lagen tenslotte per dag tientallen pramen vòor of in de veiling. Op de kwaliteit van de groenten werd goed gelet; als de koper het niet vertrouwde (sommige tuinders stopten hun mindere waar natuurlijk onder in de kist) kon hij 'keur vragen'. Dat hebben wij ook wel 'ns

meegemaakt. Een klant van ons (die al eerder op de tuinderij was geweest) vroeg op de veiling 'n paar dagen later alsnog keur aan voor een partij tomaten, die inmiddels natuurlijk al iets minder vers waren, om zo alsnog een lagere prijs te krijgen. M'n vader werd woest en vloog hem met 'n klomp in z'n handen aan. Die vent als 'n haas weg.

Nergens op gelet

Joop van Spengen (zijn buurman-tuinder, red.) heeft me 'ns verteld dat op 'n dag toen 'n koper weer eens keur vroeg, deze zijn voet op de praam zette, maar dat zo onhandig deed dat praam met inhoud en al volledig kopje onder ging! Ik weet ook nog dat een tuinder op 'n goeie dag met zes bloemkolen aan kwam zetten, de allereersten ooit op onze veiling. Het bleek al gauw dat wij, met onze grond, de lekkerste bloemkolen van Nederland hadden'.

Op mijn vraag hoe het vroeger ging met bestrijdingsmiddelen zegt Henk: 'Wij hebben ook altijd chrysanten gehad, ja en toen kreeg je op 'n gegeven moment ook bestrijdingsmiddelen. Ach man er werd eigenlijk nergens op gelet, wij spoten DDT met blaasbalgen in het rond tegen de bladaaltjes in de chrysanten, ja het spul werd zelfs in je haar en op je hoofdkussen gestrooid, tegen de luis. Later kreeg je veel meer soorten gif, meer specifiek voor bepaalde gewassen. Nou ja, ik ben nog gezond,

Het Vinkeveense patronaatsgebouw.

Een verhaal over doorzettingsvermogen en zelfoverschatting

door Joop Frankenhuizen

Op 30 juni 1923 krijgt het bestuur van de stichting Sint Aloysius patronaat te Vinkeveen vergunning aan de Kerklaan te Vinkeveen een patronaatsgebouw neer te zetten. Het geld er voor is bijeengebracht met dubbeltjes en kwartjes van katholiek Vinkeveen. Tot 1990 zal het gebouw de Vinkeveense jeugd gelegenheid tot vrijetijdsbesteding bieden. Dan valt het doek.

Op 1 juni 1923 stuurt architect J.H. Hogenkamp het bestek en de bouwtekeningen naar het bestuur van de dan geheten gemeente Vinkeveen-Waverveen. Een kleine maand later ligt de bouwvergunning al op de mat. Volgens de bouwtekening wordt het een gebouw met twee zalen. De toegang is via een hal met links en rechts een WC en een urinoir. De benedenzaal is 6 meter diep en 13 ½ meter breed. Via vier deuren kun je er binnenkomen. Het geheel wordt gedragen door 60 dennenpalen van 9 meter lang en 20cm diameter. In de gevel moet een uitmonding gemaakt worden voor een beeld en een naamplaat van geborsteld beton met daarin het opschrift 'St. Aloysius Patronaat'. De bouw moet wel vóór 15 september af zijn.

In de week er voor, op woensdag 10 september 1923, meldt de 58^e jaargang van de Katholieke

duis kennelijk kon ik er goed tegen of ben ik er immuun voor geworden. Ja, het was 'n mooi vrij en spannend beroep en gelachen hebben we ook, maar wel altijd hard werken'.

De Vinkeveense veiling heeft, al met al, wel wat betekend voor de regio. F.H. de Bruijne, in zijn sociaal-geografische studie van de Ronde Venen van 1939 zei het zo: "op de veiling ontmoet men collega's, wisselt ervaringen uit, vergelijkt, profiteert van de ondervinding van anderen en wordt zoo tot hogere activiteit geprikkeld." In het veenmuseum te Vinkeveen vindt men attributen die door de tuinders en op de veiling gebruikt werden. De Vinkeveense veiling heeft lang kunnen overleven (op zeker moment was het zelfs de grootste van de drie nog resterende groenteveilingen in Nederland), maar op 25 april 1980 viel dan toch, door die eeuwigdurende wetmatigheid van kosten en opbrengsten (te hoog resp. te laag) definitief het doek.

Bronnen:

F.H. de Bruijne: Een sociaal-geografische studie van het Hollands-Utrechtse noordwestelijke veenweide-gebied.

Weekblad de Ronde Vener, 18 juni 1980.

Vakblad Groenten en Fruit, 3 september 1975.

Nellie Grent: Verslag stage-opdracht Rijksarchiefschool.

Henk de Wit, gepensioneerd tuinder te Vinkeveen.

Illustratie naast de gebruikelijke rapportages over kerkelijke hoogwaardigheidbekleders en rooms katholieke instellingen in een paginagrote foto de onthulling in Sluis van een standbeeld voor wijlen J.H. van Dale, "den samensteller van het bekende woordenboek der Nederlandsche taal, terwijl de commissaris der Koningin Jhr. Quarles van Ufford het woord voerde". De foto toont alleen maar mannen met snor, want snorren zijn in de mode. Het zal ook bij de ingebruikname van het patronaat dan ook niet aan snorren ontbroken hebben. De rest van het twaalf pagina's tellende blad toont foto's van missiewedstrijden, ongelukken, een fotorapportage over het land van Maas en Waal, het onvermijdelijke feuilleton en enkele korte verhalen. Kortom het jaar 1923 ademt een sfeer van gezapige rust.

Het patronaatsgebouw anno 2003

Midden in de verzuiling

Wanneer het patronaatsgebouw in Vinkeveen de deuren opent zitten we midden in het verzuilde jeugdwerk. Jeugdwerk dat zonder morren in de pas loopt van kerkelijke organisaties of politieke partijen. Het is een deel van het leven geworden waar niemand zich aan stoort. Doel van het jeugdwerk is opvoeden in normen en waarden en dat wordt in die tijd aangeduid met christelijke deugden. Voorbeelden ervan zijn Scouting, de Nederlandse Christen Studenten Vereniging en het Christelijk Jongeren Verbond. Een van de eerste vormen van jeugdwerk in katholieke kring is het patronaat. Een soort open huis waar jongeren terecht kunnen voor op vakbekwaamheid gerichte cursussen en voor gezelligheid. Uit het patronaatswerk zijn de latere organisaties voor werkende jongeren ontstaan zoals de Kajotters en de Kajotsters. Helemaal in de lijn met de verzuiling is ook de rond 1910 ontstane padvinderij. Een katholieke uitvoering er van zijn de Katholieke Verkenners en de Nederlandse Gidsen Beweging. De bloeitijd van dit georganiseerde jeugdwerk ligt tussen de beide wereldoorlogen. In de topjaren is ongeveer 25 procent van de Nederlandse jeugd lid van een jeugdorganisatie.

Veranderingen

Na 1945 zet deze trend nog even door. In de jaren 60 zien we een kentering komen. Het aanbod in vrijetijdsactiviteiten voor jongeren neemt toe. Het georganiseerd jeugdwerk ondervindt concurrentie van andere vrijetijdsactiviteiten, waaronder commerciële die geen lidmaatschap vereisen. Alles mag, niets moet werd de leidraad. Geleidelijk zien we veranderingen komen in het verzuilde landschap. De onderlinge verschillen worden wat minder benadrukt en in wat men toen oecumene noemde

gaat men naarstig op zoek naar datgene wat bindt. Daarnaast krijgt kerkelijk Nederland te maken met ontkerkelijking. Dit heeft direct zijn weerslag op het jeugdwerk. Vanaf het eind van de jaren zestig zien we dat het georganiseerd jeugdwerk onder invloed van secularisatie, oecumene en verschuivingen binnen de bevolking het vooroorlogse patroon langzaam loslaat en toegroeit naar het jeugdwerk zoals wij dat nu kennen. We zien we de klassieke jeugdorganisaties, zoals de AJC, verdwijnen. We zien andere organisaties fuseren of aansluiting zoeken bij de vakbeweging.

Terugval

Een voorbeeld van zo'n fusie is in 1973 het samengaan van de Nederlandse Padvinders (jongenswerk, neutraal), de Katholieke Verkenners (jongenswerk, katholiek), het Nederlands Padvindsters Gilde (meisjeswerk, neutraal) en de Nederlandse Gidsenbeweging (meisjeswerk, katholiek) tot Scouting Nederland. Eerst nog met aparte jongens- en meisjesgroepen, later meer gemengd. Hoewel Scouting Nederland nog steeds identiteit gebonden groepen kent (zowel katholiek als protestant) zijn de meeste groepen tegenwoordig neutraal te noemen. Het teruglopen van het jeugdwerk heeft ook het patronaatsgebouw in Vinkeveen niet onberoerd gelaten. Werden de jaren zestig nog gekenmerkt door de gezellige instuiven waar menig Vinkevener kennis maakte met zijn of haar liefje en daar nu mee getrouwd is, langzamerhand loopt dit alles af. Het gebouw wordt niet meer bijgehouden en verwaarloost. Er moet veel aan gebeuren, maar daar is geen geld voor. De Jeugdraad staat voor een moeilijke taak. Enerzijds het clubleven in stand houden anderzijds het hoofd bieden aan de veranderende maatschappij. Wie

herinnert zich nog de instuiven met Leo Honkoop als discjockey. Alleen de nieuwste platen moeten worden gedraaid anders komt er te weinig volk. De Jeugdraad betaalt alles. Je moet wel lid zijn, anders kom je er niet in. In de hoogtijdagen 150 leden. De contributie is laag, slechts 1 à 2 gulden per jaar. Met pastoor Graafsman groeit het Jongerencontact. Jongens en meisjes samen. Maar helaas. Het patronaatsgebouw is voor hen te klein en noodgedwongen gaat men over naar het veel grotere dorps huis. Het optreden van bands zoals The Cats en BZN zorgt voor de rest.

Protest.

Het is eind jaren tachtig. In het patronaatsgebouw zit de scouting met 60 kinderen in een veel te kleine ruimte. Dan komt het onvermijdelijke. Zo gaat het niet langer, zij moeten er uit. Het gebouw wordt te koop gezet. Zo maar en plotseling. De buurt spreekt er schande van dat het r.k. kerkbestuur dit kan doen en het niet vooraf in het parochieblad heeft aangekondigd. Op 4 juli 1990 passeert de verkoopakte. Koper is de stichting Woningbouw Centraal Nederland. Het patronaatsgebouw met 1210 m2 grond gaat voor 260.000 gulden over in andere handen en die handen hebben er duidelijk andere plannen mee.

De omwonenden pikken het niet en gaan zich verenigen. De bewonerscommissie 'Kerklaan' wordt opgericht. De eerste actie is bezwaar aantekenen tegen het raadsbesluit de bestemming van Kerklaan 14 te wijzigen. We zitten dan in november 1990. De nieuwe bestemming zou inhouden dat op de plek van het patronaatsgebouw een complex van negen seniorenwoningen mag worden gebouwd. De hoogte van het geheel is bijna negen meter. Het bezwaar van de bewonerscommissie wordt afgewezen. De commissie blijkt geen rechtspersoonlijkheid te bezitten. In januari 1991 vraagt de gemeente bij de provincie een verklaring van geen bezwaar. Het gevolg is een nieuw bezwaarschrift. Dit keer gericht aan de provincie. Weer nul op het request. In augustus protesteert een omwonende op eigen titel tegen de verleende kapvergunning. Het gaat om 21 bomen. Een groot verlies voor de buurt en erger nog; die vergunning zou door de gemeente even snel zijn afgegeven omdat de provincie anders de verklaring van geen bezwaar niet had kunnen opmaken. Op 13 augustus 1991 komt de provincie met de verklaring van geen bezwaar. Op 1 november volgt de bouwvergunning. Het gaat om negen seniorenwoningen voor eigen inwoners. Dat laatste zal van beslissende invloed blijken.

Nooit opgeven

In januari 1992 verschijnt een delegatie van de bewonerscommissie voor de commissie beroep- en

bezwaarschriften. Het gaat om de verleende bouwvergunning. De argumenten zijn onveranderd en het bezwaar wordt wederom afgewezen. Desondanks laat men het er niet bij zitten. In april wordt een advocatenkantoor ingeschakeld om bij de Raad van State in beroep te gaan. Uit een advertentie is namelijk gebleken dat er geen seniorenwoningen komen maar luxe en vooral dure appartementen. Te duur voor de eigen inwoners, de buurt vreest de komst van vreemdelingen. Bovendien met die plannen wijkt de projectontwikkelaar af van de bouwvergunning. Desondanks laat de gemeente in maart 1993 weten de bouwvergunning niet in te willen trekken. Het feit dat de projectontwikkelaar afwijkt van de bouwvergunning door niet binnen een half jaar met de bouw te zijn begonnen is geen reden tot ontbinding. Zij wil eerst de uitspraak van de R.v.S. horen. In 1995, na vijf jaar actievoeren valt de beslissing. Het bezwaar wordt door de R.v.S. afgewezen, maar niet zonder eerst de bouwvergunning te hebben aangescherpt. De bouw kan doorgaan mits de projectontwikkelaar kan aantonen dat de appartementen verkocht zijn aan de eigen inwoners. En...dat kan ze niet. De projectontwikkelaar kiest eieren voor zijn geld en laat de vergunning verlopen. Een half jaar later trekt de gemeente alsnog de bouwvergunning in. Hardnekkig verzet van omwonenden en overschatting van een projectontwikkelaar hebben er voor gezorgd dat Vinkeveen de afbraak van historisch pand bespaard is gebleven. Een pand dat nu in gebruik is als woonhuis.

Bronnen: Streekarchief Vecht en Venen bouwvergunningen; K.I. 1923; Krantenknipsels uit De Nieuwe Meerbode en De Ronde Vener; Verslagen bewonerscommissie Kerklaan Vinkeveen.

Misdaad in Mijdrecht

door Fred de Wit

Onlangs heeft de politie in de Mijdrechtse Anselmusstraat een nieuw bureau betrokken. Voor de politie wellicht een prachtige locatie maar niet voor de automobilist die daar even gas wil geven. Misschien ben ik een beetje achterdochtig maar volgens mij kunnen ze nu vanuit het raam de boel onopvallend en heel goed in de gaten houden, met minder prettige gevolgen voor de hardrijders.

Een opmerking, die je regelmatig hoort, is dat iedereen de wet moet kennen. Dat is in onze ingewikkelde maatschappij inmiddels een hele opgave geworden. Vroeger was het veel gemakkelijker. De maatschappij zat eenvoudig in elkaar en van auto's was geen sprake. Geen noodzaak dus voor een verkeersreglement waarin bepaald wordt dat je voor rood licht moet stoppen en dat je rechts moet rijden. Maar in een groeiende gemeenschap is sprake van veranderende omstandigheden. Dit betekent aanpassen en vaststellen van nieuwe regels. En zo zijn er in de loop der jaren heel wat regels en verordeningen tot stand gekomen en overtredingen bestraft.

De vroegere rechtspraak

Zeker weten we het niet maar omstreeks het jaar 1000 moeten de eerste mensen zich in Mijdrecht hebben gevestigd. Veel te regelen was er toen nog niet. In 1085 schenkt de Utrechtse bisschop Koenraad het Mijdrechtse veengebied aan het kapittel van Sint Jan. Gelijk daarmee krijgt het kapittel naast kerkelijke macht ook wereldlijke macht over dat gebied. Het gebied wordt een hoge heerlijkheid met de daarbij horende rechtsmacht. Het betekent dat de proost als hoofd van het kapittel, zelf recht kan spreken. Delen er van kan hij delegeren aan zijn ambtenaren, bijvoorbeeld de baljuw of de schout. De hoge rechtsmacht houdt hij zelf. Als voorzitter van de vierschaar bepaalt hij mede lijfstraffen en doodvonnissen. De lage rechtsmacht staat hij af aan de schout. Het gaat dan om economische delicten zoals diefstal of geweldpleging. De straf bestaat meestal uit opsluiting in het gevang.

Omdat de proost ook leiding moet geven aan het kapittel verblijft hij merendeels in Utrecht en laat zich voor de dagelijkse gang van zaken waarnemen door zijn baljuw. Deze woont in het Proostenhuis. Dat stond destijds achter het gebouw van de hervormde kerk in Mijdrecht. Iemand aan de galg ophangen trekt altijd een groot publiek. Omdat dit in de Dorpsstraat tot opstoppingen zou leiden en de gehangene soms dagen blijft hangen, werd de galg vanwege de stank buiten het dorp aan de Mijdrechtse Zuwe geplaatst. De beul die het vonnis moest voltrekken kwam dan uit Utrecht en voerde vaak tot genoeg van de toegestroomde menigte

een volledige show op. Degenen die tot de schandpaal waren veroordeeld stonden te kijk aan het begin van de Kerkstraat ter hoogte van de huidige drogisterij Nap. Maar ook vreedzame onderwerpen werden in die tijd al aan regels gebonden. Zoals het recht om veen af te graven, te vissen, water van de akkers af te voeren en houtopstanden te rooien. Om dat nog eens te benadrukken gaf proost Johan van Renesse op 30 juli 1596 - het was toen door de reformatie zeer onrustig - een oorkonde uit. Daarin beval hij alle inwoners van de Proosdij gehoorzaam te zijn aan de baljuw Taecke van Montzima en zich aan zijn verordeningen te houden.

De straffen

De strafmaat is in de loop van de tijden zodanig aan veranderingen onderhevig geweest dat we moeten vaststellen dat de straffen nu veel lichter zijn geworden. Destijds had men weinig begrip voor de achtergronden die tot het misdrijf hadden geleid. Nu is dat wel het geval. Kwam een misdadiger bijvoorbeeld uit de stad of uit een ander dorp dan was de kans op een zware straf bijzonder groot. Zo werd Ysaack Jansz in 1648 aan de Mijdrechtse Zuwe opgehangen omdat hij op kerstmis 1647 uit een woonhuis linnengoed en priesterlijke gewaden en altaarbenodigdheden had gestolen. Tot zijn voordeel pleitte ook niet dat hij omgang had gehad met dieven, landlopers, hoeren en andere vagebonden.

Omdat in de zeventiende eeuw de Mijdrechtse bevolking en daarmee ook het aantal rechtszaken toenam, werd in 1679 door de Staten van Utrecht een reglement uitgegeven waarin bepaald was dat de rechterlijke overheden van de Proosdij van Sint Jan en dus ook de Mijdrechtse overheden, zich aan bepaalde regels dienden te houden. In 1658 was er ook al eerder een dergelijke verordening geweest maar niemand hield zich daar nog aan. Kennelijk werd er door de rechters, tijdens de dagen dat er recht gesproken werd, buitensporig gegeten en gedronken want in het nieuwe reglement werden de rechters verboden om de verteringen ten laste te brengen van de Mijdrechtse dorpskas of die van de omliggende dorpen. Fijntjes werd er nog aan toegevoegd dat degenen die collecteerden voor de armen hun verteringen niet in rekening mochten

brengen en indienen bij de dorpskas of in mindering brengen van de collecte. De teugels werden zo strak aangetrokken omdat een aantal zaken uit de hand was gelopen en de schout, schepenen, secretarissen en andere ambtenaren van de proosdij werden er op gewezen "punctueel ende strickeleijk te sijn in alle poincten". Men diende zeer zorgvuldig om te gaan met alle documenten die in verband met rechtszittingen als bewijsstukken werden overlegd of vervaardigd en deze documenten goed te bewaren in een gerechtskist. Bij het niet nakomen hiervan werd de schout verantwoordelijk gesteld en kon hij op zijn minst op een boete rekenen van 12 dubbele gouden ridders.

De overtredingen

Het snelste vervoermiddel was vroeger het paard en voor te snel rijden kon men onmogelijk bekeurd worden, maar openbare dronkenschap en bedelen waren verboden. De herbergen in Mijdrecht moesten in de 18^e eeuw in de maanden mei tot en met september tussen half elf 's avonds en vijf uur 's morgens gesloten zijn. In de wintermaanden was de sluitingstijd een half uur eerder. Evenals nu was het verboden om sterke drank te schenken aan personen beneden de leeftijd van zestien jaar. Bovendien mocht geen drank verkocht worden aan mensen die dronken waren, in het armenhuis vertoefden of aan bedelaars. Het dobbelspel was ook verboden evenals het hazardspel en het opzetten van een loterij. Wanneer er in een kroeg ongeregelheden ontstonden, was de eigenaar verplicht om onmiddellijk de schout te waarschuwen en daarbij de namen van de betrokkenen en de omstandigheden te melden.

Na de hervorming kreeg de schout ook de taak om er op toe te zien dat de katholieken geen gelegenheid kregen om hun geloof uit te oefenen. Maar hiervan kwam weinig terecht omdat de schout bij het ter kerke gaan van de katholieken in de schuilkerk, die tegenover de huidige Rabobank heeft gestaan, geregeld de andere kant uitkeek. Dit tot ongenoegen van de dominees van Mijdrecht en Wilnis die hierover hun beklag deden bij de Utrechtse synode en de Staten van Utrecht. Maar ook deze instanties grepen niet in. Tijdens de Bataafse omwenteling moest de schout regelmatig optreden tegen de oranjegezinden die met het roepen van leuzen als "Leve de Prins" en het dragen van oranje cocardes hun sympathie voor het oranjehuis lieten blijken. Vaak werd de schout ook ingeschakeld bij burenruzies, kleine vergrijpen, vechtpartijen door overtollig drankgebruik, diefstal en het kaatsbal spelen op zondag. Vooral de diefstal van turf kwam nog al eens voor. Dit valt te begrijpen. In Mijdrecht woonden enkele veenbazen die over veel kapitaal en

turf beschikten. De turf lag opgeslagen op de legakkers of in schuren. Het was de turf, gestoken door arbeiders die, in het voorjaar en in de zomer van 's morgens vroeg tot 's avonds laat dit zware werk moesten verrichten. En dit alles tegen een zeer karig loon. In het najaar was er voor hen geen werk meer en moesten de veelal grote gezinnen de winter maar door zien te komen. De armenkassen van de katholieke en hervormde kerk gaven wel ondersteuning maar bij lange na niet voldoende om de nood te ledigen. Bij een zeer strenge winter en in bittere kou was de verleiding dus bijzonder groot om van de grote hoeveelheden opgeslagen turf er af en toe wat van te stelen.

Van veldwachter naar politie

In de 19^e eeuw was de schout het hoofd van de politie. Hij werd daarbij bijgestaan door politiedienaren die in de volksmond ridders werden genoemd. Vandaar de uitdrukking de schout en zijn ridders. De naam schout raakte later in onbruik en werd burgemeester. Het woord veldwachter is in de dorpen tot een korte tijd na de Tweede Wereldoorlog ook nog in gebruik geweest. De veldwachter moest niet alleen toezien op de naleving van de wetten in het dorp maar was ook inzetbaar bij het handhaven van de orde tijdens bijzondere gebeurtenissen. De veldwachter stond in nauw contact met de burgemeester die hem ook vaak gebruikte voor de functie van gemeentebode en als getuige bij aangifte van geboorte, overlijden en huwelijken bij de burgerlijke stand. Hij kon echter moeilijk 24 uur in dienst zijn, vandaar dat er ook nachtwakers werden aangesteld. In 1864 werd Cornelis van der Steen hiertoe door de gemeenteraad van Mijdrecht benoemd. Hij kreeg hiervoor in de zomer f. 2,80 en in de wintermaanden f. 3,50 per week. Voor het hele jaar ontving hij hiervoor f. 163,80. In zijn instructie stond dat hij gedurende het hele jaar des nachts van het einde van Hofland tot aan de Rooms Katholieke kerk moest waken en toezien op brandgevaar en overtreding van de verordeningen van politie en justitie en daarvan onmiddellijk kennis moest geven aan de burgemeester. Vervolgens moest hij zich in de uitoefening van zijn functie gedragen naar de bepalingen die door de gemeenteraad van Mijdrecht waren vastgesteld. Ook de Mennonietenbuurt en Blokland, die toen nog tot de gemeente Mijdrecht behoorden, kregen een nachtwaker. Deze mensen verdienden hun loon niet gemakkelijk. Zij moesten de gehele nacht hun rondes lopen en gedurende de herfst en winter bij regen, sneeuw, hagel en storm. De wegen waren dan bijna onbegaanbaar vanwege de modder. Straatverlichting was spaarzaam en de nachtwakers waren dan ook blij wanneer zij bij een wolkenloze hemel en tijdens volle maan hun werkzaamheden konden verrichten. Het salaris liet

dus veel te wensen over. Vandaar dat de nachtwakers bij de intrede van het nieuwe jaar bij de inwoners van de gemeente langs gingen om een 'Nieuwjaar-Heil-en Zegewensch' af te geven. Op deze wijze probeerden zij nog een karige fooi te ontvangen om hun inkomsten aan te vullen. Dat bepaalde zaken wel eens uit de hand konden lopen ondervond de veldwachter Klarenbeek. Op een zaterdagavond was hij beroepshalve aanwezig bij een dorpsfeest. Alles verliep daar rustig tot hem door een aantal aanwezigen werd gevraagd of ze het cachot, waar het gespuis werd opgesloten, eens van binnen mochten zien. Klarenbeek voldeed aan dit verzoek en ging als eerste naar binnen. Niemand volgde. Toen de deur achter hem was dicht gedaan en vergrendeld kon het feest zonder politietoezicht doorgang vinden. Nog lang hebben de Mijdrechtenaren over deze poets kunnen lachen. Helaas heeft Klarenbeek, eerder dan zijn bedoeling was, bij burgemeester Fernhout ontslag moeten vragen. Tijdens een nachtelijk voorval hebben onbekenden hem in elkaar geslagen en wel zodanig dat hij zijn functie niet meer kon blijven uitoefenen. In januari 1917 werd hij opgevolgd door G.H. Wedekind.

De gevolgen van de Eerste Wereldoorlog begonnen toen ook in Mijdrecht voelbaar te worden. Vandaar dat Wedekind te maken kreeg met heel andere overtredingen dan onder normale omstandigheden zoals het achterhouden van een broodkaart omdat het brood gerantsoeneerd was, het clandestien vervoer van tarwe, het overtreden van teeltregelingen van gewassen en slachten van vee, het inbeslag nemen van clandestien gemaakte kazen.

Je kan het je nu niet meer voorstellen maar in 1917 was er in het Mijdrecht nog onvoldoende werk voor Wedekind. Een veldwachter kan je toch moeilijk voor enige uren per dag inhuren omdat hij op elk moment beschikbaar moet zijn. Maar ledigheid is des duivels oorkussen vond burgemeester Fernhout en daarom vroeg hij de Commissaris van de Koningin toestemming om Wedekind voor twee jaar toestemming te verlenen op te treden als bode van het Waterschap de Derde Bedijking van de Mijdrechtse Droogmakerij. In de jaren twintig van de vorige eeuw namen de werkzaamheden van de politie echter toe. Ook al omdat de veldwachter fungeerde als gemeentebode, deurwaarder en opsporingsambtenaar, maar vooral om te controleren of werkelozen geen arbeid verichtten. In 1940 waren er in Mijdrecht twee gemeenteveldwachters in functie. Een in Mijdrecht-dorp en een in de Amstelhoek. Zij werkten samen met twee of drie Rijksveldwachters waarvan er één in de Amstelhoek werkzaam was. Tijdens de Duitse bezetting nam de bezetter veel politiewerk over maar desondanks kreeg de plaatselijke politie van de Duitsers wel opdracht om een joodse familie naar Amsterdam af te voeren van waaruit zij later naar een vernietigingskamp werden getransporteerd. Na de bevrijding maakte Mijdrecht een grote groei door waarmede ook het werk van de politie is toegenomen. Er is veel veranderd gedurende de afgelopen eeuwen. Maar boeven pakken is nog steeds een belangrijke taak van de politie gebleven. Recht wordt hier niet meer gesproken. De schandpaal en de galg zijn in de loop van de eeuwen verdwenen en ook de beul hoeft niet meer uit Utrecht te komen om een doodvonnis te voltrekken.

Winkels e.d. in Waverveen en omstreken (2)

door Fons Compier

Aan het eind van de vorige aflevering waren we gekomen tot de bakkerij van Co en Frans Bakker - nadien Bouman - aan de Waverdijk, in de buurt van het gemaal 'de Voogt'. Voor de volgende verdwenen winkel hoeven we niet ver te gaan: aan dezelfde Waverdijk, nog geen vijftig meter verderop, was tot juni 1951 de Spar kruidenierszaak van Gijsbert Berkelaar gevestigd.

Kruidenierszaak van Gijsbert Berkelaar

Deze winkelier, in 1941 gehuwd met Marie Smit uit Waverveen, kwam oorspronkelijk uit Vinkeveen, uit een familie, die het qua moeizame broodwinning 'van het veen' moest hebben. Vinkeveen kent al generaties lang een uitgebreid assortiment aan Berkelaars en om deze in 1915 geboren Gijsbert enigszins te 'plaatsen': hij was de oom van Huib Berkelaar, de Mazda-dealer met vestigingen te Mijdrecht en Amstelveen. Was het 'in het veen' al niet gemakkelijk om de borden acceptabel vol geschept te krijgen, ook de

kruidenierszaak vormde van 1941 tot 1951 geenszins een vetpot. Dat kon ook moeilijk anders, als je in oorlogstijd met een winkel en met een snel groeiend gezin begint. In het pand met het opvallende adres "Stoongemaal 13" was daarvoor van 1925 tot 1941- de kruidenierszaak van Seiffert Verweij gevestigd. Klanten van Gijsbert Berkelaar herinneren zich van vlak na de oorlog onder meer de grote houten strooppot met daarin een pollepel, voorin de winkel. Deze pot bevatte geen appel- maar bietsuikerstroop. Dit kleverige zoete spul was 'geknipt' voor hard werkende mensen in slecht verwarmde huizen, zo'n 60 jaar geleden een

dominerende categorie. Bietsuikerstroop bevat namelijk nogal wat calorieën en daarnaast veel mineralen waaronder een hoog ijzergehalte. Deze stroop viel c.q. valt bovendien goed te combineren met een ander voor de hand liggend voedingsmiddel uit de naoorlogse jaren: pannenkoeken. Kees van Kooten en Wim de Bie bezongen in "1948" dat zij in latere jaren van toegenomen welvaart "de pannenkoekensmaak" helemaal vergeten hadden. Echter, eind jaren '40 / begin jaren '50 waren we in het noordelijk gebied van Waverveen nog lang niet zo ver en dat kwam de stroopomzet van kruidenier Berkelaar ten goede. Even kenmerkend als de strooppot voor de winkel aan de Waverdijk was de grote glazen pot met basterdsuiker, ook al zo'n inmiddels door de welvaart nagenoeg verdrongen product. Om bij kruidenier Berkelaar stroop, basterdsuiker en zelfs melasse te halen, moest je jezelf als klant eerst wel voorzien van een kan of een glazen pot, waar deze zoetigheid dan in gelepeld kon worden. Inzamelingsperikelen rond plastic verpakkingsmateriaal waren toentertijd dus geenszins aan de orde. Wél andersoortige problemen. Was er op "Stoomgemaal 13" sprake van een strooppot, zoals reeds gezegd was deze kruidenierszaak zeker geen 'vetpot'. Dat had onder andere met het geringe afzetgebied te maken en de rond 1950 echt wel stevige concurrentie. Van het nabijgelegen buurtschap De Waver moest Gijsbert Berkelaar het qua omzet niet hebben; aldaar was destijds het vergelijkbare "Winkeltje van Heemskerk" gevestigd.

In en na de oorlog waren op de Waverdijk ook de mand- en bakfietsen en later de auto's te signaleren van de kruidenierszaken van Hein Nieuwendijk (Sperwer) en Piet den Haan (VéGé), allebei vanuit Nes a/d Amstel. Met een kleine winkel aan de Schans te Uithoorn als uitvalsbasis was ook Albert Heijn met een groene bakfiets met "Boffie Koffie"-embleem tot het noordelijke deel van Waverveen doorgedrongen. Hetzelfde werd bijvoorbeeld ook per mandfiets gedaan door kruidenier Wim Strubbe uit Vinkeveen, de vader van de secretaris van onze vereniging. Aan Wim Strubbe bewaar ik een gedetailleerde herinnering. Vlak voordat ik in april (!) '51 naar school moest, werd ik er op een stormachtige dag met een briefje op uitgestuurd om bij kruidenier Berkelaar een pak vermicelli te halen en bij de smederij van Arie van Vliet een strekel. Omdat ik nog niet zo stabiel fietste - en zeker niet in dat stormachtige weer- ging ik lopend, overgaand in een holfetje. Vanaf de Botsholsweg zag ik reeds kruidenier Strubbe op de Hoofdweg - aldaar bekender als de Machineweg - bezig de zeer sterke tegenwind te trotseren. Reken maar dat het voor deze gelovige man een heidens werk was om vooruit te komen, met die zware mand voorop als extra-

windvanger. Ter hoogte van "Samarangan", de boerderij van Martien Jimmink, had ik de eenzame fietser al op flinke achterstand gezet. Pas jaren later werd het me duidelijk dat deze Vinkeveense middenstander toen wellicht zelfs helemaal op weg was naar de Stokkelaarsbrug, vele kilometers verder, om zijn naaste familieleden te bevoorraden. Ik wil met deze herinnering illustreren, dat kruidenier Berkelaar geenszins het rijk alleen had in Waverveen- Noord en omstreken en dat je het als kruidenier zwaar kon hebben om vooruit te komen.

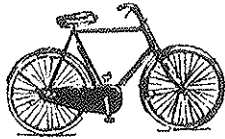
Na tien jaar gaf Gijs Berkelaar het kruideniersbestaan op; dat pak vermicelli van zojuist kan wel eens een van de laatste artikelen zijn geweest, dat over zijn toonbank ging: op 6 juni 1951 emigreerde Gijsbert Berkelaar met echtgenote Marie en vijf kinderen naar Ontario, Canada. Opvallend gegeven op zijn emigratieverklaring: zijn beroep van "Landarbeider". De verklaring voor deze beroepsnaam is simpel: Canada zat omstreeks 1950 niet op de immigratie van (Nederlandse) kruideniers te wachten. Op Gijsbert Berkelaar c.s. wachtten in Ontario wel twee zwagers, de uit Waverveen afkomstige broers Cor en Piet Smit. Ondanks hun steun zijn de eerste jaren in Canada voor het gezin Berkelaar buitengewoon moeilijk geweest, mede vanwege heimwee van Marie Berkelaar - Smit. Pas toen de economie van Canada begin jaren '60 begon te groeien, geraakte de familie Berkelaar steeds meer uit de zorgen, net als heel wat andere emigrantengezinnen.

Gijs Berkelaar heeft deze 'opgaande lijn' zelf niet lang kunnen mee maken; hij overleed onverwachts op 25 juli 1966, nog geen 51 jaar oud. Ter gelegenheid van "50 jaar Canada" gaven de kinderen Berkelaar in 2001 een herdenkingsboekje uit, waarin de oudste kinderen lieten blijken "De Machinebuurt" na een halve eeuw niet vergeten te zijn. Marie Smit, de echtgenote van Gijs Berkelaar, zal nauwelijks of niet hebben kunnen kennis nemen van dit boekje; zij lijdt al jaren aan de ziekte van Alzheimer. Hoewel er nog een tijdlang een Douwe Egberts reclamebord tegen de muur van het pand bleef prijken, was het na de emigratie van het gezin Berkelaar definitief gedaan met de bestemming winkel. Huiseigenaar Jaap Burggraaf verhuurde het pand aan Cor Feddema, die veel in koetjes en vooral kalfjes deed, maar zeker niet in kruidenierswaren. Deze Cor Feddema komt voor op een foto in het volgende verhaal en wordt tevens genoemd in een anekdote, aan het eind van dit artikel.

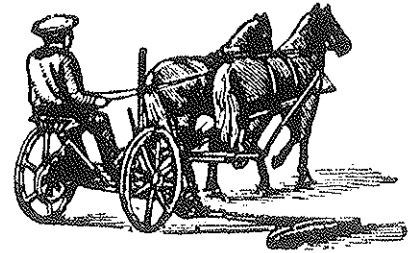
Fijn-, Hoef- en Kachelsmederij - Rijwielhandel en Rep.-Inrichting

A. M. J. VAN VLIET WAVERVEEN (NABIJ HET STOOMGEMAAL)

TELEF. NES a/d AMSTEL 202 - GIRO 405746

Aanleg van Electra en Waterleiding
Handel in Huishoudelijke Artikelen
Teerproducten en Verfwaren
Handel in ongeregelde goederen

Handel in Landbouwwerktuigen
en Gereedschappen

De Smederij van Arie van Vliet

U zult het met me eens zijn, dat er in het bovenstaand factuurhoofd een zeer grote diversiteit aan commerciële dienstverlening opgesomd staat, zoals je dat in beleidsnota-taal kunt formuleren. Vooral de omschrijving "Handel in ongeregelde goederen" is veelzeggend; dat kwam neer op "teveel om op te noemen". In de praktijk werd dat gedurende de jaren '50 en '60 ook waar gemaakt: Arie van Vliet dreef toen een heuse winkel van Sinkel. Wat ook aan het factuurhoofd opvalt is het ontbreken van een adres aan de Hoofdweg en in plaats daarvan de vermelding "Nabij het Stoomgemaal". Duidelijk genoeg overigens, want destijds ten noorden van Waverveen kon je niet om Arie van Vliet en evenmin om dat Stoomgemaal heen.

Arie van Vliet (1905- 1982) kwam oorspronkelijk uit Hillegersberg (Rotterdam) en was omstreeks 1925 gaan werken bij Smederij Prins aan de Stokkelaarsbrug (Gem. Abcoude). Deze smederij annex metaalconstructiebedrijf bestaat nog steeds. Bij Smederij Prins vormde het beslaan van paarden in de vooroorlogse jaren een voornamelijk activiteit vanwege de vele (trek-) paarden in de aan "Groot-Mijdrecht" grenzende Ronde Hoep-, Botshol- en Nellestein polders. Toen Arie van Vliet rond 1928 de smederij van Ep Bouw aan de Hoofdweg 58, i.c. "nabij het Stoomgemaal" overnam, had hij reeds een goede reputatie als hoefsmid. In de oorlogsjaren werd het de boerenklanten van Smederij van Vliet pijnlijk duidelijk, dat de meeste voor hen belangrijke landbouwmachines, zoals maai-, schud- en harkmachines, ploegen, korenmaaiers e.d. importproducten waren, vooral uit Groot-Brittannië. Vanzelfsprekend vond er na 10 mei 1940 geen import meer plaats en was er dus al gauw niets nieuw meer te krijgen. En wat men in 1940 aan machines op de boerderij had, was veelal aan vervanging toe; in de voorafgaande crisisjaren had men dat alsmaar moeten uitstellen wegens bezuinigingen. Op smid Van Vliet werd daarom gedurende de bezettingjaren in toenemende mate

een beroep gedaan om de machines op te lappen, zelfs door boeren buiten Groot- Mijdrecht en Ouder-Amstel. Echter, de voor reparatie benodigde materialen werden steeds schaarser. Vooral aan het type hooi- schudmachine van toen wilde er nog wel eens een onderdeel kapot gaan of finaal versleten raken; Arie van Vliet smeedde daarvoor dan een alternatief. Het had wel tot gevolg, dat dergelijke machines er in 1945 heel anders uitzagen dan pakweg 15 jaar eerder in hun nieuwstaat... Op de foto (volgende pagina) staat rechtsonder zo'n 'schudder' gedeeltelijk afgebeeld.

Vlak na de oorlog, in 1946, kwam Johan Bouwman (Botsholsedwarsweg) bij Smederij Van Vliet enkele jaren in dienst om het smidsvak te leren. Veel te smeden was er toentertijd niet: weliswaar werk genoeg, maar ijzer te weinig; ook dat materiaal was na de oorlog nog een tijd 'op de bon'! Om toch aan wat smeedmateriaal te komen, hielp Johan zijn baas Arie bij het plat slaan van ijzeren banden, afkomstig van afgedankte houten wagenwielen. Als er een rantsoen aan gegalvaniseerd ijzer beschikbaar kwam, werd dat onder meer gebruikt om kookpannen van een nieuwe bodem te voorzien. Daar kun je -met de kennis van bijna 60 jaar later- vraagtekens bij plaatsen uit oogpunt van gezondheid, maar wisten we toen veel en wat niet weet....

Minder goede herinneringen bewaart Johan Bouwman aan het beslaan van trekpaarden; Arie van Vliet kon met recht stellen dat hij een Fijn-, Hoef- en Kachelsmederij dreef. Het beslaan van paarden - i.c. het aanbrenge van hoefijzers - is nodig om de slijtage van paardenhoeven op (ver-)harde ondergrond tegen te gaan. Het schrikbeeld voor Johan waren vooral de paarden van de gebroeders Leeuwenburg, van de Proosdijerdwarsweg; dat waren van die dikbehaarde, forse knollen met zo mogelijk nog lompe benen. Johan moest dan zo'n ledemaat een hele tijd zodanig omhoog getild houden, dat baas Arie de hoef onderaan dat paardenbeen kon 'bekappen' en er daarna een

Op de foto van links naar rechts: Arie van Vliet; onbekende jongeman, waarschijnlijk de smidsknecht; Jaap Nieuwendijk (Nessersluis); Teun Feddema (Botshol/ Abcoude) met voor hem staand zoon Cor en helemaal rechts Gradus de Dood (Middenweg- Mijdrecht). Aangenomen dat Cor Feddema (1926 -1979) op de foto een jaar of 10 is, dateert de foto van omstreeks 1936

gloeiend heet ijzer op kon passen. Zo'n log beest liet de controle over het gewicht van het been maar wat graag volledig over aan de jonge tengere smidsknecht. En die hield dat been uiteindelijk niet meer, tot beschaafd geuite ontstemming van de chef-smid. Terwijl de typische, onaangename geur van 'aangebrande hoef' de neusgaten nog prikkelde, hield Arie van Vliet zijn uitgeputte leerling vermanend voor, dat die op die manier nooit een goeie hoefsmid zou worden. Dat is inderdaad ook niet gebeurd; toen Johan Bouwman in 1961 zijn eigen smederij aan de Botsholsedwarweg begon, kwam er niks over hoeven (en kachels) in zijn factuurhoofd te staan. Er viel trouwens in de jaren '60 en '70 nauwelijks een paard meer in de Waverveense weiden te bekennen laat staan te beslaan: vrijwel allemaal opgegeten en door tractoren vervangen, in het kader van de vooruitgang. Evenmin heeft smid Bouwman zich vanaf 1961 nog bezig gehouden met het inkorten van de ijzeren banden om de houten wagenwielen.

Ik heb Arie van Vliet dat zware en moeilijke werk nog wel zien doen. Omdat hout de eigenschap heeft te krimpen kon het gebeuren dat de wielband niet meer op het houten wiel bleef zitten. Vooral de ijzers van voorwielen van de zogenaamde

'boerenwagens' hadden last van 'er af lopen'. Smid van Vliet haalde dan een stuk(je) uit de ijzeren band en smeedde de einden daarvan vervolgens aaneen. De omtrek van de band was aldus kleiner gemaakt dan van het wiel. Maar niet zomaar wat kleiner: het bepalen van de grootte van de inkorting was een kwestie van vakmanschap, noem het maar "het geheim van de smid". Vervolgens werd de wielband in het smidsvuur zo egaal mogelijk roodheet gestookt en daarna met veel zinvol geweld en coördinatie tussen de smid en diens helper om het wiel geslagen. Het houten wiel was daartoe in een soort "mal" vast gezet. De afrondende bezigheid vormde een tafereel, dat ik als joch van een jaar of tienmin ademloos volgde: het houten wiel met de nog gloeiend hete band er omheen werd uiterst behoedzaam naar een waterbak vervoerd om daarin gedompeld te worden: Smid van Vliet dreef dan een aantal seconden niet alleen een smederij, maar ook een stomerij.... En reken maar, dat de door de afkoeling gekrompen band dan strak om het wiel was komen te zitten!

Arie van Vliet was een erkend vakman op het gebied van kachelsmederij. Bij deze specialiteit ging het onder meer om het van plaatijzer maken of repareren van kachelpijpen en asladen. Hout- en kolenkachels

moesten na verloop van (brand-)tijd worden voorzien van nieuw vuurvast cement, dat een lange droogtijd inhield. Dat was voor Arie werk voor de nazomer en het vroege najaar.

Toen begin jaren '50 de landbouwmechanisatie op meerdere terreinen op gang kwam, gingen heel wat smederijen over tot verkoop van melkmachines, tractoren en andere toentertijd moderne landbouwmachines, waardoor deze bedrijven sterk van karakter veranderden. Bij Arie van Vliet was dat niet het geval; zijn traditionele smederij plus 'winkel van Sinkel' bleef hem werk en omzet genoeg opleveren vanuit Waverveen-Noord en nog meer vanuit het vlakbij gelegen Ouder-Amstel. Bovendien had hij geen opvolger als smid. Zijn stiefzoon Cor van het Schip begon al op jeugdige leeftijd met succes een autorijschool in "de Machinebuurt", die in 1968 naar Ouderkerk a/d Amstel werd verplaatst en daar nog steeds bestaat. In mei 1973 nam Gijs Wolf de smederij van Arie van Vliet over. Gijs was toen al vanaf 1962 bij Van Vliet werkzaam geweest. Geleidelijk bouwde de nieuwe eigenaar de "winkel van Sinkeldivisie" af en ook met je paard en je kachel kon je gaandeweg niet meer bij hem terecht. Dat kan daarentegen wél met een opdracht tot vervanging van de dakgoot of grondige renovatie van de badkamer. De oude smidse met dat geblakerde smidsvuur, de blaasbalg, de beide koelbakken gevuld met naar roest riekend water etc. moesten in 1987 wijken voor een nieuw gebouw, evenwel zonder smidsvuur, paardenbox etc.

Om deze bijdrage aan ons blad samen te stellen heb ik met een aantal "Arie van Vliet"- kenners gesprekken gevoerd. Men vond hem in menig opzicht markant c.q. bijzonder, met name op kerkelijk gebied. Daarop hielden we het in het noordelijk deel van Waverveen toentertijd overzichtelijk: je was gewoon "NH" dan wel "RK" of "GER", maar verder geen speciale, exclusieve toestanden. Bij Arie van Vliet lag dat anders. Genoeglijk kon hij je vertellen dat hij "héél zwaar kerkte". En mede vanwege zijn opvallend donkere stem moest dit, gelet op zijn beroep, zelfs loodzwaar geweest zijn. Hoe dan ook, Arie en echtgenote kerkten helemaal in Capelle a/d IJssel, bij "Hervormd-Locaal", dat tezamen met enkele andere afgesplitste groepen in Zuid- Holland een autonoom kerkverband vormde. "Hervormd Locaal" in Capelle ontstond 125 jaar geleden toen een aantal hervormde gezinnen teveel problemen kreeg met de prediking van de plaatselijke voorganger ds. L. Doedes.

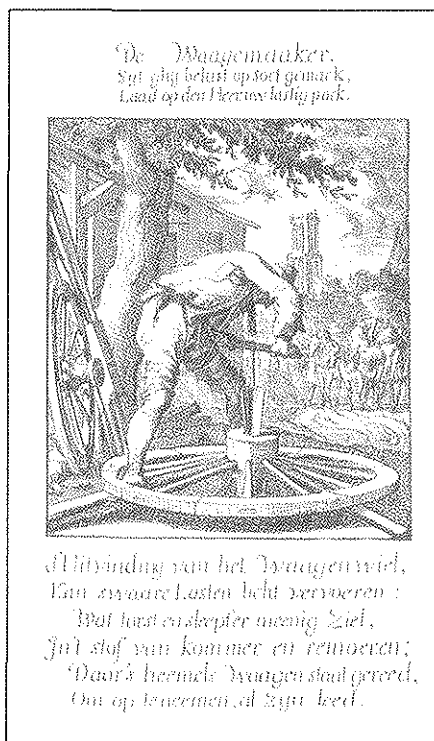
Over 'teveel problemen' gesproken, deze ondervond ikzelf bij het opstellen van het artikel over de winkel van Gerrit en Nel de Lange aan de Cliffordweg in Waverveen: informanten genoeg, maar desondanks

geen eenduidige informatie; U houdt dit verhaal van mij tegoed, voor een volgende Proosdijkoerier.

Hoewel de Proosdijkoerier een historisch tijdschrift is en geen anekdotisch blad, kan ik het niet nalaten dit artikel af te ronden met een tweetal anekdotische situaties rond Arie van Vliet. De eerste is van Johan Bouwman afkomstig, over het beslaan van paarden.

Een tweetal trouwe beproefde trekdieren van Dirk van Egmond (1872-1958) kwam vlak na de oorlog bij Arie van Vliet regelmatig in de box te staan voor hoefonderhoud. Een knecht van Dirk van Egmond kwam deze paarden dan tegelijk afleveren. Als Arie van Vliet klaar was met zijn 'behoevende' werk, maakte hij beide dieren los, gaf hen een goedbedoelde klap bovenop het achterwerk, hetgeen voor het trekgrage tweetal het signaal was om zelf, in synchrone draf, door de Machinebuurt via de Waverdijk naar boerderij d'Eersteling terug te gaan.

Van mevrouw Feddema uit Mijdrecht, de weduwe van Cor, is het verhaal afkomstig over de veewagen van Cor en diens broer Teun jr., welk ter reparatie bij de smederij van Arie van Vliet geparkeerd stond. Toen Teun jr. Feddema deze smederij passeerde en de wagen zag staan, bracht hem dat op het praktische idee om deze meteen maar mee te nemen. Het viel hem op zijn rit naar huis wel op, dat er vanuit de laadruimte bonkende geluiden kwamen. Maar dergelijke geluiden zijn voor een veewagenchauffeur niet ongewoon. Wie schetst echter zijn verbazing, toen bleek dat Arie van Vliet zich achterin de wagen bevond, ruw gestoord tijdens de reparatie....

Krankzinnigheid, een kwestie van definitie

door Joop Frankenhuizen

Overlast door lastpakken is van alle tijden. Ook nu weer is er veel discussie rond de vraag: "Hoe gaan we er mee om." Moeten we de veroorzakers een tijdje naar een werkkamp sturen of is heropvoeding in een gesticht zinvol. Harde hand of zachte hand. In het Mijdrecht van twee en een halve eeuw terug stonden die vragen niet ter discussie. De harde hand regeerde en herrieschoppers werden gewoon een tijdje "in de stilte gezet". Een verslag uit 1740, opgetekend in de 'Resolutiën van het Gerecht Mijdrecht', laat zien hoe dat ging.

Op 4 juli 1740 komt in Mijdrecht het gerechtshof bijeen. De voorzitter, Pieter van Zijl, baljuw (1) en dijkgraaf van de Proosdij van St. Jan, leest een aanklacht voor die is ondertekend door tien ingezetenen. Daarin wordt gemeld: "dat ene Joost Knoop tot Thamen (2) sodanig gewelt komt te maaken, sig selve quaadaardig houdende zoo met Gods heijlige naam te misbruijken, sig alle ingesetene haare glaazen in te slaan". Kortom, Joost heeft gevloekt en ruiten ingeslagen. Dat kan niet en mag niet. De baljuw verzoekt het hof medewerking om de bovengenoemde persoon op kosten van de ingezetenen van Thamen tijdelijk in Mijdrecht "in de stilte te zetten" en hem te vertellen wat er verder met Joost Knoop moet gebeuren. Het hof, bestaande uit de baljuw, de schout, secretaris, schepenen en buurmeester van Thamen, na eerder onderzoek overtuigd dat "voorn: persoon krankzinnig was", besluit advies te vragen aan de 'gepractiseerde regtsgeleerde tot Utrecht'.

Opsluiten

Drie dagen later komt het hof weer bijeen in het gerechtshuis van Mijdrecht. De geraadpleegde rechtsgeleerde heeft advies uitgebracht. De gearresteerde Knoop moet wegens "sijne krankzinnigheijt en ter voorkoming van verdere ongelukken bij provisie (tijdelijk) worden gebracht in een verseeker huijs off dolhuijs ten costen van den buijtenarmen (3) van Thamen. Dog alles tot nadere dispositie." De tien bestuurders laten er geen gras over groeien en gaan aan de slag. Dezelfde dag nog melden zij het hof dat ze Joost Knoop in Utrecht "niet kwijt konden raaken als met groote kosten." Ze gaan nu onderzoeken of er in Amsterdam plaats is in het dolhuis "off andere bequaame plaats te bestellen"

In pesthuis

Dan wordt het lange tijd stil rond Joost Knoop in het Mijdrechtse resolutiënboek. Op 29 juni 1741 komt het vervolg. Joost blijkt al een jaar lang vast te zitten in het pesthuis te Amsterdam. Hij heeft volgens de bestuurders zijn straf uitgezeten en zijn krankzinnigheid kan worden opgeheven. De heeren burgemeesteren van Amsterdam worden verzocht een ontslagbewijs af te geven. Het verslag meldt: "Is

door ons (het hof) goedgeragt de persoon van Joost Knoop die in den voorleeden jaare in 't pesthuijs was gebragt om sijne krankzinnigheijt, volgens appt: (appointment = aanwijzing of verwijzing) van de Ed. groot Achtb: heeren burgemeesteren der stad 't Amsterdam wederom te versoeken van de selver Ed. Groot. Agtb: heeren burgemeesteren appt: van ontslaginghe, alsoo deselve Joost Knoop van sijne krankzinnigheijt hersteld was en committeeren daar toe de heer baljuw Pieter van der Zijl en secretaris Johannes Mulder." Joost wordt ontslagen en keert terug naar Thamen.

Juridisch geaccepteerd

Bovenstaande casus laat zien dat iemand, die zich niet naar de geldende maatstaven weet te gedragen, in het Mijdrecht van de 18^e eeuw simpelweg krankzinnig wordt verklaard en opgesloten. Voor rechtsgeleerden in die dagen een juridisch geaccepteerde strafmaatregel. De geschiedenis leert ons ook dat de maatschappij altijd veel moeite heeft gehad met, wat men toen noemde, idioten, narren, zotten en gekken. Veel is er over geschreven en veel is er over uitgebeeld, maar duidelijke definities hebben nooit bestaan. Daar was het veld ook te ingewikkeld voor en met de jaren veranderen dan ook de kwalificaties.

Klassificaties

Ooit kende men twee groepen: de simpelen die zo geboren zijn en de bezetenen of idioten die zo geworden zijn. Nu duiden we deze groepen soms aan met zwakzinnigen en krankzinnigen, maar nog steeds is het onderlinge onderscheid niet voor iedereen duidelijk en zeker niet nu de psychiatrie daar de kwalificaties schizofrenen en psychoten aan heeft toegevoegd. Zotten bijvoorbeeld hebben altijd deel uitgemaakt van het alledaagse leven. Op grond van opmerkelijke kwaliteiten slaagden enkelen er zelfs in een gewaardeerde positie in de maatschappij te verwerven. Al wat daarvoor nodig was een scherpe tong om daarmee de waarheid te belichten of het vermogen anderen te amuseren met streken en idioterieën. Denk maar eens aan de hofnar die in al zijn simpelheid en onschuld de burgers hun eigen onnozelheid kon voorhouden.

Gasthuizen

De als idioot geclassificeerde medemens werd in de Middeleeuwen veelal opgevangen door familieleden, in kloosters, in gastgezinnen of in gast- of kosthuizen. Het klooster, de tehuizen en de gezinnen profiteerden op die manier nog van de arbeid die door de kostganger werd verricht en kregen soms zelfs nog een financiële vergoeding voor de geboden zorg. De onnozelen die in gasthuizen terechtkwamen zaten vaak tussen landlopers, demente bejaarden en lepralijders. Behalve zorg ondervonden zotten vaak alleen maar brute opsluiting.

In de zeventiende eeuw is er voor het eerst sprake van zogenaamde verbeterhuizen. Daar komen tot idioot bestempelde mensen uit welgestelde kringen voor een discrete opberging. De verschrikkingen van opsluiting moeten dan voor inkeer en beterschap zorgen. Rond 1856 komt het in de bestaande geneeskundige gestichten tot meer deskundige zorg. Het doel is het beter maken van de geesteszwakken of wilswakken door het aanbieden van rust, regelmaat, speciaal onderwijs en desnoods dwang. De nadruk ligt op het gezellige (dat wil zeggen sociale) leven binnen de instelling. Weliswaar verblijven idioten niet langer in dol- en armenhuizen, sanatoria of zelfs gevangenissen maar in die geneeskundige inrichtingen leven ze nog steeds tussen dementen en epileptici.

Op 30 april 1884 komt onder koning Willem III de krankzinnigenwet tot stand. De voornaamste wijzigingen zijn: alle krankzinnigen en hun gestichten komen onder staatstoezicht. Een ieder die een krankzinnige verpleegt moet hiervan melding doen bij de burgemeester. De controle op de verpleging is in handen van twee onafhankelijke inspecteurs. Zij hebben ten allen tijde toegang tot de plaatsen waar krankzinnigen worden verpleegd. Een gesticht kan worden ingericht in elk woonhuis mits dit ruim en gezond is gelegen en voldoende ruimte biedt tot beweging in de open lucht. Alle macht komt in handen van de zenuwarts. Hij of zij bepaalt de mate van krankzinnigheid en daarmee de plaatsing en het traject.

Rond 1900 verschijnen in Nederland de eerste aparte inrichtingen voor zwakzinnigen. De belangrijkste aanjager is de gewijzigde krankzinnigenwet van 1904 die het ook andere instellingen, zoals de katholieke liefdegestichten en huizen van barmhartigheid, mogelijk maakt om erkende zorg te bieden aan zwakzinnigen (sinds 1900 is dit een verzamelnaam voor idioten, imbecielen en debielen). In de tehuizen zorgen spel en vooral arbeid voor afleiding en therapie. Die arbeid wordt weer ten nutte gemaakt van de maatschappij of de inrichting zelf.

Aanpassingen

De krankzinnigenwet houdt het in aangepaste vorm uit tot 1994. Dat jaar wordt de wet vervangen door de wet Bijzondere Opnemingen in Psychiatrische Ziekenhuizen (BOPZ). Deze nieuwe wet legt nadruk op het gevaar dat psychiatrische patiënten zichzelf of de samenleving kunnen aandoen. Als de patiënt een gevaar is voor zichzelf of de omgeving mag hij of zij tegen zijn of haar zin of wil worden opgenomen. De macht van de psychiater blijft ongewijzigd. Maar ook hier herhaalt de geschiedenis zich. De wet lijkt niet goed uitvoerbaar er zijn aanpassingen nodig. Door gebrek aan opvangmogelijkheden lijkt het credo anno 2004 te zijn geworden: eerst ontsporen, dan pas hulp. En dat gebeurde ook op 7 juli 1740 met Joost Knoop. Hij ontspoorde en belandde in het dolhuis. Gelukkig kennen we nu geen dolhuizen meer.

Noten:

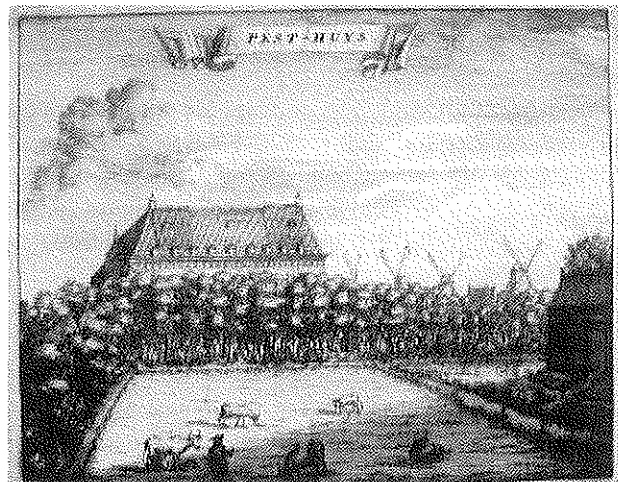
- (1) Een baljuw is de vertegenwoordiger van de (land)heer in rechtszaken die in diens heerlijkheid of gerecht spelen. Tussen 1300 en 1800 vielen de gerechten Mijdrecht en Wilnis onder de proosdij van Sint Jan te Utrecht. In 1811 gaat het gerecht Mijdrecht officieel over in de gemeente Mijdrecht.
- (2) Het gerecht Thamen, (nu een wijk in Uithoorn) had tot 1755 een gemeenschappelijke schout en tot 1760 een gemeenschappelijke schepenenbank met het gerecht Mijdrecht. In 1740 was Thamen onderdeel van het gerecht Mijdrecht.
- (3) Buijtenarmen zijn armen die buiten het gerecht wonen, maar voor rekening komen van de armbesturen binnen het gerecht.

Bronnen: Streekarchief Vecht en Venen: Resolutieboeken Gerecht Mijdrecht deel 1.

Internet: Theo Verheggen: Van anders naar minder. Bespreking van Inge Mans (1998). *Zin der Zotheid. Vijf eeuwen cultuurgeschiedenis van zotten, onnozelen en zwakzinnigen*.

Amsterdam: Bert Bakker, 416 p. Eerder verschenen in *Psychologie & Maatschappij*, 85, 1998.

http://members.shaw.ca/mcpj/verheggen_zotheid.html

Pesthuis te Amsterdam. Eertijds bestemd voor lijdende aan de 'zwarte dood' later opvang voor 'geesteszieken'.

Anonieme tekening uit 17^e eeuw

Bron: Internet: members.chello.nl/a.tiggeler

Een onopvallend gebouwtje

door Fred de Wit

Langs de Rondweg in Mijdrecht is het voormalige wit geschilderde, in Jugendstiltrant gebouwde station, nog altijd een herkenbaar punt. Het is een pand dat het waard is om voor de toekomst bewaard te blijven. Niet ver daar vandaan staat een klein toiletgebouwtje, dat eigenlijk niemand opvalt, omdat het vanaf de Rondweg door bomen en struiken onttrokken is aan de blik van de langrijdende automobilist. Zelf was het gebouwtje mij ook nooit opgevallen tot dat ik, doordat de NCRV er een reportage aan wilde wijden, gevraagd werd om daarbij aanwezig te zijn.

Evenals het station werd het in 1913 gebouwd in opdracht van de Hollandsche Electriche Spoorweg Maatschappij en in 1915 in gebruik genomen toen de spoorlijn Uithoorn – Nieuwersluis officieel werd opengesteld. Zowel in de treinen als in het stationsgebouw zelf waren toen geen toiletten aanwezig. Vandaar dat in Mijdrecht, enige tientallen meters van het stationsgebouw, op het emplacement, een aparte toiletgelegenheid werd gebouwd in dezelfde bouwtrant als het station. Het bakstenen gebouwtje heeft een bouwlaag onder een pangedekt schilddak met pironen op de nokeinden. Rondom bevinden zich smalle klapvensters en twee deuren, die respectievelijk toegang verleenden tot de dames- en de herentoiletten. Bij de renovatie van het emplacement heeft het een haar gescheeld of het gebouw was ten offer gevallen aan de sloper. Dankzij de inspanning van enige bestuursleden van onze vereniging kon dit worden voorkomen. Wie thans het toilet betreedt moet helaas vaststellen dat, als er niet spoedig wordt ingegrepen, het gebouwtje niet meer te redden is. Vandalen hebben de muren beschilderd met graffiti en van het inwendige is praktisch alles vernield wat er vernield kon worden. Een bezoek met de dochter van Reindert Bos, die hier als laatste stationschef heeft gewerkt, is voor haar dan ook een emotioneel gebeuren. Haar vader kwam, evenals zijn vader, toen hij eenentwintig jaar was, bij het spoor in Medemblik. Hij heeft op diverse stations voor de spoorwegmaatschappij gewerkt tot hij in 1942 met zijn gezin naar Mijdrecht kwam.

Herinneringen van Tilly Bos

Mevrouw Tilly Bos vertelt: "Mijn moeder en ik werden bij het schoonhouden van het station en het toiletgebouw ingeschakeld. In het eerste begin werd het toilet voornamelijk gebruikt voor de passagiers maar later alleen nog maar voor de conducteurs en machinisten. Er was een muur die de afscheiding vormde voor het dames- en herentoilet. In het gebouw was ook nog een opslag voor kolen aanwezig want de woning van de stationschef en het stationsgebouw moesten toch goed verwarmd worden. Het ging er toen nog gemoedelijk aan toe. Je wist precies welke forensen elke dag met de trein

meedingen. Zo gebeurde het dat mijn vader de trein wel eens een paar minuten later liet vertrekken omdat een betreffende passagier, mijnheer Den Hertog van de Hoofdweg, zich verslapen had. Midden in de oorlog was het een spannende tijd. Regelmatig kwamen er treinen langs met soldaten en militair materieel. Dit werd door een Engelse jager opgemerkt en de trein werd vlak voor het station beschoten. Het vliegtuig kwam zo laag over dat ik de piloot kon zien zitten. Overal vlogen de kogels in het rond en beschadigden de gebouwen. De mensen zochten beschutting tegen de kogels aan de overkant van het station bij de tuinen van de Nutslaan. In 1944 brak de spoorwegstaking uit. Dit gebeurde op bevel van de Nederlandse regering in Londen. Mijn vader staakte ook mee. Het gevolg hiervan was dat wij onze dienstwoning boven het station moesten verlaten. Personeel van Kooy heeft er voor gezorgd dat onze meubels werden verhuisd naar een woning op Hofland. In eens kwam mijn vader er achter dat hij zijn leesbril in het stationsgebouw had achtergelaten. Zelf durfde hij de bril niet op te halen omdat hij bang was dat de Duitsers hem dan zouden pakken. Toen heb ik dat maar gedaan. Maar ik voelde me wel erg zenuwachtig want er liepen wel allemaal Duitse militairen in ons huis rond. Na de bevrijding zijn we weer terug verhuisd. Gelukkig hadden de Duitsers gedurende hun aanwezigheid niets vernield zodat we zo weer in de woning konden trekken.

Angst heb ik ook gehad toen de Duitsers de woning van Kooy, vlak tegenover het station in brand hadden gestoken. (Op deze plek is nu Autoverhuur Blauw (FdW). Kooy zelf was gevlucht en had zich tussen het riet van de Achtervaart verborgen. Daar werd hij opgemerkt door de bloemist Wiegman, die hem met een bootje naar zijn eigen woning op Bozenhoven vervoerde. Kooy kon daar niet blijven en is toen nog een tijd ondergedoken bij de pastoor in Driehuis. Ook het doodschieten van Peeters bij de Provinciale weg heeft grote indruk op me gemaakt. De illegaliteit had daar een stuk weg opgebroken om het vervoer van troepen te belemmeren en als represaille werd de heer Peeters vermoord. Ik kon goed zien dat daar wat aan de hand was omdat je langs de spoorbaan zo naar de Provinciale weg kon

Opname van het inmiddels redelijk vervallen privaat naast het voormalige stationsgebouw te Mijdrecht. De foto is van 2004 !

lopen. In 1950 besloot de maatschappij om met het passagiersvervoer te stoppen omdat dit niet meer rendabel was. Wij moesten ook onze dienstwoning verlaten, alhoewel mijn vader nog bleef werken voor Van Gend en Loos. Hij is hiermee tot zijn zevenenzeventigste jaar doorgedaan. Wij zijn toen naar Bozenhoven verhuisd. Het stationsgebouw werd verhuurd aan Smit die in matrassen handelde. Toen die familie stopte met het bedrijf kwam de sloperij Koek er in en werden er treinen gesloopt. Mijn vader is in 1983 overleden en zou zich verbazen over de toestand waarin de gebouwen zich nu bevinden. Ik heb gehoord van de plannen die de gemeente nu met het terrein heeft. Het is nu een zandvlakte en men zegt dat er een groot gebouw van wel acht verdiepingen zal komen. De gemeente heeft nu het stationsgebouw en de grond er om heen gekocht. Maar ik vind dat ook het toiletgebouw gespaard moet blijven, maar vraag me af waar het geld vandaan moet komen om dit op te knappen, want het is er wel heel erg aan toe”.

Toen mevrouw Bos voor het eerst na een lange periode het terrein, waar ze een groot gedeelte van haar jeugd doorbracht, bezocht, had ze het even moeilijk en sprongen haar de tranen in de ogen. Talloze herinneringen kwamen bij haar boven en na

een momentje van rust zei ze: “Mijn vader heeft nooit kunnen dromen dat de NCRV aan het gebouw, waarin hij als laatste stationschef gewerkt heeft, een radio-uitzending zou wijden en dat hij zo veel jaren na zijn dood nog zo in de belangstelling zou staan”.

Reindert Bos heeft heel zijn leven voor de spoorwegen gewerkt. Hij begon zijn loopbaan in Medemblik en werkte vervolgens in Purmerend, Schagen, Schagerbrug, Aalsmeer, Uithoorn, Oude Wetering en tenslotte in Mijdrecht alwaar hij is overleden.

Een trouwakte uit 1828

door Fred de Wit

Bij een genealogisch onderzoek kwam ik heel toevallig in het trouwboek van de gemeente Mijdrecht een huwelijksakte tegen, die ik toch wel heel bijzonder vond.

Het betreft een Joods echtpaar dat in 1828 in het huwelijk trad en waarbij de vader en de moeder van de bruidegom in het Hebreeuws tekenden omdat zij het Latijnse alfabet niet kenden. Des te opmerkelijker is dit omdat de achternaam van de vader De Groot was en de achternaam van de moeder De Leeuw. Wellicht is de oorzaak te vinden in het feit dat Napoleon tijdens de Franse bezetting van ons land een verordening liet uitgaan waarbij iedereen een achternaam diende te hebben en dat deze mensen, om hier in te burgeren, een gewone Nederlandse naam hebben aangenomen. In de akte komt ook de naam van Elias Jozef Hijmans voor waarvan de nakomelingen tijdens de Duitse bezetting op gruwelijke wijze in Duitsland werden omgebracht. Hoe men de problemen in 1828 oploste is te lezen in onderstaande trouwakte:

Den negenentwintigsten dag der maand October des jaars achttienhonderd achtentwintig , des namiddags ten vier ure zijn voor ons Jakob Verdam Burgemeester Ambtenaar van den Burgelijken Stand der Gemeente van Mijdrecht gecompareerd SALOMON ALEXANDER DE GROOT oud drieëntwintig jaren, van beroep koopman, geboren te Uithoorn wonende te Mijdrecht; meerderjarige zoon van Alexander Salomon de Groot, oud tweeënvijftig jaren, van beroep koopman en Hendrijntje de Leeuw oud zevenenveertig jaren, zonder beroep, beiden wonende te Mijdrecht en thans gecompareerd

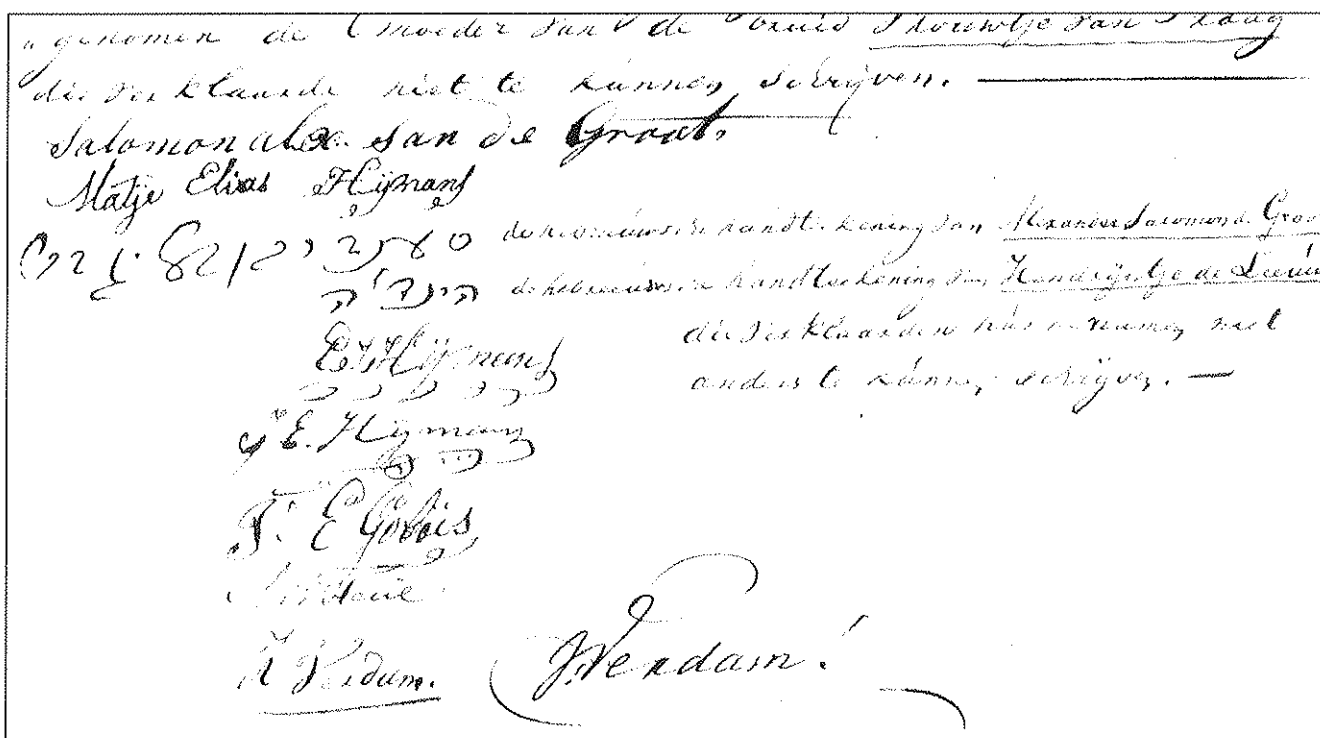
MATJE ELIAS HIJMANS oud tweeëntwintig jaren, zonder beroep, geboren te Montfoort, wonende te Mijdrecht, meerderjarige dochter van Elias Joseph Hijmans oud vijfenvijftig jaren, van beroep bankhouder en Vrouwtje van Praag, oud zesenvijftig jaren, zonder beroep, beiden wonende te Mijdrecht, thans mede gecompareerd

Hebbende de Comparanten aan ons overlegd: elk eene Expeditie der gepasseerde Acten van Bekendheid, voor het Vrederecht des Kantons Loenen den Zesden Juny daaraanvolgende te Loenen gepasseerd zijnde en den Zevenden Juny daaraanvolgende te Loenen geregistreerd, door den Rechtbank van Eersten aanleg te Utrecht gehomologueert (gelijkluidend FdW) den vijftentwintigsten Juny aanvolgende geregistreerd te Utrecht den derden July jongstleden-uit welker Acten van Bekendheid van der Comparanten Geboorte blijkt

En voorts het Certificaat van den heer Gouverneur van Noord-Holland volgens art. 200 der Wet, waaruit blijkt dat den Comparant aan zijne verpligting wegens de Nationale Militie heeft voldaan.

In het Certificaat is des Comparants tweede voornaam Alexander niet uitgedrukt en zijn geboortedatum eenige dagen later gesteld; doch verklaren de Comparanten en Getuigen onder Ede dat de in het Certificaat uitgedrukte persoon geen andere is dan den Comparant-Bruidegom.

En verzochten de Comparanten het door hun voorgenomen Huwelijk te voltrekken, waarin de present gekomen ouders van de beide Comparanten verklaarden te bewilligen en waarvan de afkondigingen voor het Huis dezer Gemeente op Zondagen den Negentienden en den Zesentwintigsten in dezer maand hebben plaats gehad en wijders behoorlijk geaffigeerd (aangeplakt FdW) En vermits er geene oppositiën tegen het gemelde beraamde huwelijk zijn ingekomen, hebben wij voldoende aan der Comparanten Verzoek, voorlezing gedaan van de hierboven aangehaalde bewijsstukken alsmede van de Rechten en Pligten der Echtgenooten onderling, Art. 212 en volgende van het Burgerlijk Wetboek, waarna wij ieder der aanstaande Echtelingen hoofdelijk hebben afgevraagd of zij elkanderen over en weer tot Wettige Vrouw en Man wilden nemen ? En hierop door elk van hun met "Ja " geantwoord zijnde, hebben wij in Naam der Wet verklaard dat Salomon Alexander de Groot en Matje Elias Hijmans door het huwelijk verbonden zijn. Welke Huwelijksvoltrekking heeft plaats gehad en deze Acte door ons is opgemaakt in presentie van: Joseph Elias Hijmans oud zevenentwintig jaren van beroep Inlandsch Kramer, Broeder van de Bruid; Joseph Eliazer Gobus, oud zesentwintig jaren van beroep Slagter en Vleeschhouwer, Arie van der Heul, oud vieren zestig jaren, van beroep Gemeentebode en Veldwachter, Klaas Verdam, oud drieëntwintig jaren, van beroep kantoorbediende, zijnde de drie laatste getuigen goede Vrienden, doch geen bloedverwanten van de Comparanten, wonende allen te Mijdrecht en hebben wij deze Acte na gedane voorlezing met en benevens de Comparanten en Getuigen ondertekend, uitgenomen de Moeder van de Bruid, Vrouwtje van Praag, die verklaarde niet te kunnen schrijven.

Vanuit het bestuur

Communicatiemiddelen gebruiken

Ons kwartaalblad, dat u nu in handen heeft, is al sinds jaar en dag ons belangrijkste communicatiemiddel naar de leden. De laatste jaren is echter ook het Internet enorm in opmars. Onze eigen website, histver-pl.nl, ziet er prima uit en via dit medium willen we u ook op de hoogte houden van onze laatste nieuwtjes. Onder het kopje nieuws vindt u daar mededelingen over de vele activiteiten van onze club. Zoals daar zijn:

De excursie naar de Ridderhofstad Gunterstein op 4 juni. De lezing over Sint Nicolaas op 29 september, de Algemene Vergadering van 11 november met een presentatie van de Bond Heemschut. Onze nieuwjaarsreceptie op 11 januari 2005. Op 28 mei 2005 een lezing over de historie van de tas. De aankondiging van de Anton Piecktentoonstelling volgend voorjaar in het museum In de Veenen. De oproep voor kandidaat bestuursleden en andere vrijwilligers voor de historische vereniging. Onze speerpunten uit het beleid en een korte weergave van de activiteiten van de diverse werkgroepen. Kijkt u ook eens op de website en geef als u wilt een reactie op hetgeen u tegenkomt. Alvast bedankt.

Jaarvergadering april

Op 19 april hielden we in Wilnis onze halfjaarlijkse ledenvergadering. Een vlot verlopen algemeen deel was de aanloop naar een interessante lezing van de heer Roland Blijdenstijn over de cultuurhistorische hoofdstructuur van onze provincie Utrecht. Met

diverse foto's en kaarten van onze directe omgeving werd ons duidelijk gemaakt waar de provincie kansen ziet om het cultureel erfgoed van Romeinen tot en met veenperiode te bewaren. Direct in onze omgeving herkenbaar. Een goed verhaal.

In het algemene deel van de vergadering werden de jaarrekening en de jaarverslagen van 2003 door de leden goedgekeurd. Dank aan de dames Schulz en van Ankeren, die als kascommissie de controle van de financiën op zich nemen. Dank ook aan Henk Strubbe, die zich als secretaris herkiesbaar heeft gesteld en aan ons nieuwe bestuurslid Wiesje Dijkxhoorn die het pakketje excursies, lezingen en monumenten op zich neemt.

Een leuk moment was de betaling van de contributie door ons Australische lid Henk Zaal, die 'speciaal gekomen was om juist ook de extra bijdrage voor de buiten het bezorggebied wonende leden te betalen'. Dank daarvoor.

Overleg Museum

Halfjaarlijks komen de besturen van het veenmuseum 'In de Veenen' en de historische vereniging 'De Proosdijlanden' bij elkaar. De laatste keer werden onder meer de volgende zaken besproken:

In het museum zal een beroepskracht met een halve formatieplaats worden aangesteld. Een steeds verdere professionalisering wordt hiermee mogelijk. Ook de uitbreiding of de nieuwbouw van de huisvesting van het museum is punt van blijvende aandacht. Onlangs was het 25 jaar geleden, dat onder aanvoering van de heer Börger de stichting 'Op hoop van zegen', de aanzet was tot de

oprichting van het museum.

Binnen de groep van medewerkers van het museum en de leden van onze vereniging wordt naarstig gezocht naar iemand die de activiteiten van de begin dit jaar overleden Gerrit Meulstee kan oppakken. Gerrit was als suppoost nauw betrokken bij het museum en via zijn bestuurslidmaatschap een perfecte link naar de historische vereniging.

Er leven ideeën om een gedeelte van het plan voor een oudheidkamer om te zetten in het inrichten van een klompen- of schoenmakerij zoals die er voor de Tweede Wereldoorlog uit zag.

Ook het museum heeft een vernieuwde website. Via het adres museum-indeveenen.nl kan men een uiterst aantrekkelijke presentatie vinden over het museum, e.e.a. gelardeerd met vele foto's. Heel mooi.

Alleraardigst is ook de publicatie van het Museum Handboek 'Begrippen voor vervening'. Hierin doet Dick Koeleman uitgebreid verslag over alle bij het vervenen van belang zijnde termen. Het doorlezen zeker waard. Een exemplaar is in ieder geval beschikbaar in ons verenigingsarchief.

Week van de geschiedenis.

In de week van 30 oktober, c.q. de eerste week van november, wordt landelijk aandacht geschonken aan alles wat met historie te maken heeft via de dan uitgeroepen 'week van de geschiedenis'. In hoeverre wij aanhaken op de hiertoe georganiseerde activiteiten is nu nog niet duidelijk. In september a.s. bestaat onze vereniging twintig jaar. Misschien iets om te combineren, al zullen we het vierde lustrum niet uitgebreid vieren.

Wel kunnen we melden dat we zoals gebruikelijk betrokken zullen zijn bij de op 25 september te organiseren boekenbeurs in het Veenmuseum. Extra lekker die dag is de jaarlijks gehouden turftrace. Noteert u het vast in de agenda?!

Websites

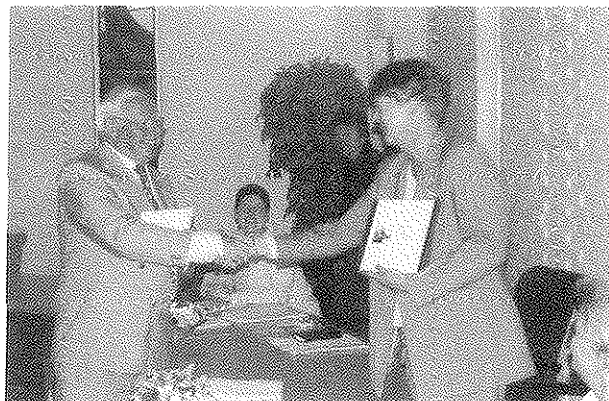
Naast de verwijzing naar onze eigen website, die van het veenmuseum en de site Vinkeveen.nu willen we ook uw aandacht vragen voor de site geschiedenisbank-nh.nl, een site met informatie over zusterclubs uit Noord Holland. Op de site actueelverleden.nl vindt u informatie over de week van de geschiedenis.

Een lintje

Zoals u ongetwijfeld in de kranten heeft kunnen lezen heeft ons redactielid de heer Jan Rouwenhorst onlangs een koninklijke onderscheiding ontvangen. Proficiat Jan, je hebt er hard voor gewerkt en de plaatselijke gemeenschap is je er dankbaar voor.

100 jaar ijsclub 'Hou Streek'

Onlangs verscheen van de hand van Henk Rademaker een boekje als hommage aan de Hoefse Ijsclub 'Hou Streek'. Het boekje bevat, naast veel foto's van Hoevenaren op het ijs, een greep uit de geschiedenis van de club sinds de oprichting in 1903 tot heden. Opvallend is het aantal gememoreerde strenge winters. Wie herinnert zich nog de winters van 1917, 1922, 1929, 1940, 1941, 1947, 1963, 1979, 1986 en 1996. Hierop afgaand lijkt de opwarming van de aarde in De Hoef niet echt door te zetten. Kortom een zeer lezenswaardige bijdrage die het Hoefse gemeenschapsgevoel van een andere zijde belicht.

Nieuw fotoboek

Met gepaste trots wijzen we u tenslotte graag op de uitgave van het boek 'Mijdrecht, Wilnis en Vinkeveen in beeld bijeen'.

Dit boek, waarin 169 foto's met onderschriften, geeft een beeld van de drie voormalige gemeenten over de periode 1940-1980. Het geheel is samengesteld door ons redactielid Fred de Wit en verschijnt in de serie 'Uijt hoven, dorpen en steden'. Het boek is verkrijgbaar bij de plaatselijke boekhandel voor € 18,50. Bij de foto: Burgemeester M. Burgman neemt in het gemeentehuis het eerste exemplaar in ontvangst.

Hartelijk welkom aan onze nieuwe leden

Dhr. B.D. Vrielink Wilnis
Dhr. H. Posdijk Vinkeveen
Dhr. F.P. Ruwiel Vinkeveen
Dhr/Mevr J.C. Outshoorn Leerdam
Dhr. B. Catsburg Waverveen
Dhr. F. Theijsmeyer Vinkeveen
Redactie Utrechts Nieuwsblad Woerden
Mevr. H. Van Egmond Mijdrecht
Dhr/Mevr B.E. Joseph Mijdrecht
Mevr. C. Dolman Waverveen
Mevr. M.S. De Bruijn Vinkeveen
Mevr. A.M. Tilanus-Bakker Vinkeveen
Mevr. J.C. Van Amsterdam Mijdrecht

Het is tijd voor maatschappelijke betrokkenheid. Het is tijd voor Rabobank Veenstromen.

Kunst, cultuur, sport en evenementen. Uw Rabobank is er altijd bij. Meedenkend en betrokken. Want als coöperatieve vereniging weten wij wat samenwerken betekent. Samen werken aan gemeenschappelijke doelen.

Kortom: Rabobank Veenstromen is er ook voor u. Behalve financiële steun, stellen wij ook andere middelen beschikbaar. Het gaat bij ons niet alleen om bankieren. Daar waar nodig dragen wij ons steentje bij aan de leefbaarheid en duurzaamheid van de lokale gemeenschap. Betrokkenheid tonen dus! Dat is het karakter van uw Rabobank.

Rabobank Veenstromen, Postbus 23, 3640 AA Mijdrecht. T (0297) 292600.

Rabobank